

Eesti Rahva Muuseum 2009. aastal	
Eesti Rahva Muuseum: 2009	135
Uue hoone ettevalmistustööd	137
Majandustegevus	138
Teadustöö	
Projektid. Konverentsid	139
Artiklid, ettekanded, loengud, konsultatsioonid. Välitööd	141
Kogude osakond	
Esemekogud. Raamatukogu. Arhiiv.	144
Filmi-, video- ja fotokogu.	148
Kogude digiteerimine	149
Säilitus- ja konserveerimisosakond	145
Väljaanded	153
Näitused	
Püsinäitused. Vahetuvad näitused	156
Mujal Eestis. Väljaspool Eestit	161
Programm	
Eesti Rahva Muuseum 100. aastapäev. Kihelkonnapiirid	163
Ekskursioonid, muuseumiõpe. Näituste programm.	168
Kalender ja tähtpäevad. Koostöö Tartu linna ja riiklike ürituste-programmidega	169
Kontserdid ja etendused. Filmiõhtud	170
Maailmafilmi festival 2009	172
ERMi Sõprade Selts	174
Vabatahtlikud muuseumis	175

Ülevaated Eesti Rahva Muuseumist on kirjutanud Agnes Aljas (lk 135–148, 153–171), Kaie Kukk (lk 150–152), Külli Lupkin (lk 149), Pille Runnel (lk 172–173) ja Liisi Toom (lk 174–176).

 Eesti
Rahva
Muuseum 100

www.erm.ee/100 Kingi muuseumile päev oma elust!

Eesti Rahva Muuseum: 2009

Eesti Rahva Muuseumile oli 2009. aasta tähtpäevade aasta. 100. aastapäev oli nii tagasi vaatamise kui ka uute arenguplaanide tegemise aasta. 2009 oli ka üle-eestiline muuseumiaasta, mis liitis kõiki Eesti muuseume.

Aasta jooksul tähistati 100. aastapäeva rohkete ürituste ja näitustega, ilmusid väljaanded ja valmisid näitused. Kogu Eesti haarati muuseumi juubeli tähistamisse aktsiooniga, mille raames paluti kinkida muuseumile üks päev oma elust. Muuseum kinnitas oma valmisolekut olla kõigi Eestimaa elanike muuseum ning loota vastastikusele koostööle. Aprillis alustati üle Eesti kihelkonnapiiride tähistamisega. Aasta jooksul täitusid Eestimaa suuremad maanteed pruunipõhjaliste kihelkonnasiltidega, millega tuletatakse meelde ajaloolisi kultuuriipiire.

Uue hoone projekteerimisega liiguti kindlalt edasi. Muuseum on valmis ehituse alustamiseks ning tegevuse arendamine uue hoone perspektiivis on ka järgmistel aastatel ERMi kõige olulisemaks platvormiks.

Teadustegevuses oli saavutusterohke aasta, lisandus uus teadusprojekt "Muuseumi kommunikatsiooni arendamine 21. sajandi infoühiskonnas". Ilmus arvukalt teadusartikleid ja populaarteaduslikke kirjutisi, osaleti konverentsidel Eestis ja kaugemal. Aastakonverentsil kutsuti partnereid Eestist ja väljastpoolt arutlema rahvusmuuseumide rolli üle kaasaja maailmas ja nende ülesannetest ühiskonna kujundajana.

Suurt tähelepanu pöörati ERMi kogude kättesaadavuse parandamisele ja kasutajakesksele põhimõttele digitaliseerimisel. 2009. aastal mindi üle Muuseumide infosüs-

teemile MuIS, mille veebipõhine kasutajaliides võimaldab peagi kõigil ja kõikjal Eesti kultuuripärandiga tutvuda. Digitaliseerimise peatähelepanu oli suunatud ERMi filmi- ja fotokogule ning esemekogudele. ERMi digiteeritud materjali säilimise paremaks tagamiseks sõlmiti koostööleping Eesti Rahvusringhäälingu lindiroboti kasutamiseks.

ERM laienes ka füüsiliselt ja tegevusteedadelt, kui 1. jaanuarist ühineti Eesti Postimuuseumiga (Rüütli 15, Tartu), mille uueks nimeks sai ERMi Postimuuseum. Täiendavalt kinkis Anu Raud 14. aprillil 2009 oma rahvakultuuri kogud ja Heimtali muuseumi Viljandimaal Eesti Rahva Muuseumile. Raadi mõisakeskuses avati uued püsinäitused ning Raadi mõisapargist on saanud arvestatav vabaühuala Tartu piirkonnas.

Juubeliaasta tõi muuseumisse külalisi kaugemalt ja lähemalt. Aasta jooksul laienes ERMi koostööpartnerite ring muuseumite ja teaduinstituutidega Soomest (sh Saami muuseumiga), Taanist, Rootsist, Venemaalt (sh Udmurdi ja Komi muuseumitega). Lisaks toimus koostööprojekte ja kontakte suurema osa Euroopa riikide muuseumitega. Tihe koostöö toimus ka Säästva Renoveerimise Infokeskusega; Kaagvere erikooliga, õpilasmalevaga ja paljude vabatahtlikega. Oma teadmiste ja nõuga toetas ERMi nõukogu, mis kogunes 2009. aastal kahel korral koosseisus: Margus Allikmaa, Anzori Barkalaja, Anu Kannike, Ene Kõresaar, Marju Lauristin, Art Leete, Lembi Lõugas, Priit Pirsko, Mariann Raisma, Ingrid Rüütel, Liivi Soova, Kersti Tiik, Peeter Torop, Marika Valk, Ülo Valk.

Eesti Rahva Muuseum: 2009

2009. aasta lõpu seisuga oli Eesti Rahva Muuseumis 102 töötajat. Suurt tähelepanu pöörati üha kasvava muuseumi sisekommunikatsiooni arendamisele, jätkusid töötajate koolitused siseseminaridel ning oma nõuga toetati teisi muuseumi ja kultuuriasutusi. ERMi töötajad kuuluvad erinevate kultuuriasutuste nõukogudesse, kutsenõukogudes-

se, muuseumiga seotud liitudesse ja ühingutesse. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus tunnustas ERMi Eesti turismiettevõtete kvaliteediprogrammi raames tiitliga Märk Kindlast Arengust. Tunnustus antakse edukatele ja arenemisvõimelistele organisatsioonidele, kes oma külastajate ja kasutajate heaolu nimel on valmis järjepidevalt pingutama.

ERMis töötab 102 inimest	
KANTSELEI	10 töötajat
ERMi SÕPRADE SELTS	1 töötaja
TEADUSOSAKOND	24 töötajat
KOGUDE OSAKOND	15 töötajat
SÄILITUS- JA KONSERVEERIMISOSAKOND	17 töötajat
NÄITUSE- JA MUUSEUMIÕPPE OSAKOND	20 töötajat
MAJANDUSOSAKOND	15 töötajat

ERMi töötajad.

Foto: Anu Ansu. ERM Fk

Uue hoone ettevalmistustööd

2009. aastal jõudsid ERMi uue hoone ehituse ettevalmistustööd lõpusirgele. Augustis väljastas Tartu linnavalitsus ERMi uue hoone ehitusloa ning sügisel kinnitas Tartu Linnavalikogu uue tänavanime ning uus muuseumihoone sai aadressi: Muuseumi tee 2, Tartu. Esimesena alustas AS Eesti Energia uueks hooneks vajalike elektriliinide paigutamist. Raadi autoturg kolis uude asukohta ning alguse sai Raadi territooriumi korrastamine SA Keskonnainvesteeringute Keskuse toetusel.

2009. aastal alustas ERMi Ehituse SA koostöös Tartu Linnavalitsusega kogu territooriumi (ligi 60 ha) arengukava koostamist. ERMi Sõprade Seltsi eestvedamisel ja EASI Piirkondliku arengu kavandamise programmi toetusel valmis uue hoone ja Raadi mõisakeskuse vahelise vabaõhuala ideeprojekt Pärimuse park.

Suvel valmis uue hoone esialgne põhi- projekt, mille konstruktiivse, asendiplaani- lise, ja teiste eriosade (küte, ventilatsioon, tugev- ja nõrkvool jne) peaprojekterija oli Eesti projekteerimisfirma EA Reng. Põhi- projekt edastati oma valdkonna parimatele spetsialistidele eksperthinnangu andmi- seks (hoone konstruktsioonilahendused Tiit Masso, tugevvool Margus Leoste, nõrkvool ja turvasüsteemid Tõnu Kutsar, ventilat- siooni-, kütte- ja jahutussüsteemid, hoone ehitusfüüsikalised aspektid ning energiatõ- husus Jarek Kurnitski ja Tiit Kerem, teras- ja komposiitkonstruktsioonid Kalju Loorits, hoone töömahtude loetelu OÜ E-Konsult).

Pikk ja põhjalik põhiprojekti parandamine lõppes 2010. aasta alguses Eesti Kultuurka- pitali toetusel.

Hoone sisemuses on paika pandud täp- sed tegevused ning tööruumid. Konverent- sisaal, kohvik, õpperuumid, raamatukogu, uurijateruumid, kogud jpm on sisustatud vajaliku mööbli ja tehnikaga. DGT Archi- tects arhitektid koostöös Pille Lausmäe Sise- arhitektuuri Bürooga on joonistesse planeer- inud muuseumi vajadused. Lisaks valmisid 2009. aastal soome-ugri püsinäituse (MTÜ Kütiaru Avatud Ateljee, Jan&Ken OÜ) ning Eesti püsinäituse (Arhitektuuribüroo 3+1) eelprojektid.

Kevadel otsustas Vabariigi Valitsus struk- tuurifondi meetme "Üleriigilise tähtsusega kultuuri- ja turismiobjektide väljaarendami- ne" raames rahastada Eesti Rahva Muuseu- mi uut hoonet. Toetuse saamiseks valmis sügisel ERMi projektitaotlus Euroopa Liidule ja EASile 500 miljonile Eesti kroonile. ERM taotluse ettevalmistustööde taset hindav Eu- roopa Komisjoni JASPER-ekspertide grupp (Joint Assistance for Preparing projects in Eu- ropean Regions) külastas muuseumi sügisel ning andis muuseumi projektile esialgse po- sitiivse hinnangu, kuid esitas palju uusi kü- simusi ning viitas laiapõhjalisemat selgitust vajavatele kitsaskohtadele. Lõplikku vastust rahastamisotsuse kohta loodab muuseum 2010. aasta sügiseks, et aasta viimastel kuu- del alustada kauaoodatud hoone ehitust.

ERMi uue hoone
projekteerimis-
koosolek.

Foto: Merylin Suve.
ERM Fk

Majandustegevus

2009. aastal eraldati ERMile riigieelarvest investeringuteks, personali- ja majanduskuludeks ligi 19 miljonit krooni. Aasta jooksul vähendati eelarvelisi vahendeid umbes 4%. Võrreldes 2008. aasta alguses kinnitatud eelarvega, vähenes riigi toetus ERMile 2009. aasta lõpuks üle 15%. Seoses eelarve vähenemisega rakendati olulisel määral kokkuhoiumeetmeid – osakondade põhitegevuskulud viidi miinimumi, kommunaalkulude osas rakendati kokkuhoiuvõimalusi, mis ei ohustaks esemete säilitamist ega piiraks oluliselt igapäevatööd.

ERMi eelarve tulude poolele lisandusid toetused ja annetused. Enamik toetustest on projektipõhised sihtfinantseerimised Eesti Kultuurkapitali, SA Eesti Teadusfondi, Kultuuriministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi programmidest. ERMi on projektipõhiselt toetanud ka MTÜ Fenno-Ugria Asutus ja Tartu Linnavalitsus. Lisaks on mitmeid teadus- ja näituseprojekte toetatud Eesti Teadusfondi ja paljude teiste Eesti- ja välismaiste projektipõhiste partnerite poolt. Põhivara sihtfinantseerimiseks saadi toetust lisaks Eesti Kultuurkapitalile ka SA Keskkonnainvesteeringute Keskuselt ja Riigi Infosüsteemide Arenduskeskuselt. Toetuste arvelt tehtud suuremad projektid olid ERMi uue hoone ehituse ettevalmistus (Eesti Kultuurkapitali ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetus) ning fotoarhiivi ja vaibakogu digitaliseerimine ja veebipõhiselt kättesaadavaks tegemine (struktuuritoetus Riigi Infosüsteemide Arenduskeskuse vahendusel).

2009. aastal saadi ERMi tasulistelt teenustelt tulu ligi 3 miljonit (võrdluses 2008. aastal ligi 1 miljon). Omatuluna lisandus 2009. aastal 1 miljon vastavalt Eesti Posti ja ERMi vahel sõlmitud lepingule. Omatulu suurenes tänu mitme juubeliaastal väljaantud trükise (*Eesti rahvariiete ajalugu, Setomaa 2, Eesti Rahva Muuseumi 100 aastat*) edukale müügile. Suuremat tulu kui varasematel aastatel teenisid muuseumipood ja kohvik. Üha rohkem tähelepanu pöörati muuseumi pakutavate teenuste ja toodete valiku arendamisele. 2009. aastal toimunud Eesti MuuseumiMeene Auhinna (EMMA) preemia pälvis 7 laureaadi seas ka ERMi parkimiskell.

Eesti Rahva Muuseumi kulud ja tulud 2009. aastal tuhandetes kroonides

TULUD	77 428
Riigilt	19 499
Omavalitsuselt	170
Annetustest ja fondidelt	279
Tasulistelt teenustelt	2 617
Piletimüügist	77
Muud tulud	54 863

KULUD	72 470
Komplekteerimiskulud	15
Tööjõukulud	13 942
Muud kulud	17 711
Investeeringud	40 802

Teadustöö: Projektid

ERMi teadustöö käsitleb Eesti rahvakultuuri ja argikultuuri, soome-ugri rahvaste ning museoloogia teemasid. ERM on põhitäitjaks Eesti Teadusfondi projektides soome-ugri rahvaste rahvusluse teemal ning muuseumi kommunikatsiooni arendamisest infoühiskonnas. Lisaks osaleb ERM etnoloogiaalase uurimistöö keskusena mitmetes teistes interdistsiplinaarsetes teadusprojektides. 2009. aastal toimus ERMis 4 rahvusvahelist konverentsi ning 2 Eesti-sisest konverentsi.

Lisaks teaduslikele publikatsioonidele ja ettekannetele on ERMi teadustöö väljundiks ka populaarteaduslikud artiklid ja ettekanded, ilmuvad trükised, valmivad näitused ning filmid. ERMi töötajad juhendavad tudengite teadustöid ning antakse konsultatsioone ja õpet väga erineval tasemel, huvilistest ekspertideni ning noortest täiskasvanuteni.

- ETF projekt nr 7010 “Rahvusluse tulek. Etnilisus, teadus ja poliitika Vene impeeriumi siseperifeerias 19. sajandi algusest 1920. aastateni” (vastutav täitja Indrek Jääts, ERM, 2007–2010) – Svetlana Karm.
- ETF projekt nr 8006 “Muuseumi kommunikatsiooni arendamine 21. sajandi infokeskkonnas” (vastutav täitja Pille Pruulmann-Vengerfeldt, ERM, 2009–2012) – Agnes Aljas, Pille Runnel, Taavi Tatsi.
- EMP projekt nr 54 “Keskkonnaruumide kultuuripärand: Eesti ja Norra võrdlev analüüs” (vastutav täitja Sabine Brauckmann, kestus 2008–2010) – Liisi Jääts.

- ETF projekt nr 6687 “Mälukohad ja mäletamise kultuurid 21. sajandi Eestis” (vastutav täitja Ene Kõresaar, kestus 2006–2009) – Liisi Jääts, Kristel Rattus, Marleen Nõmmela.
- ETF projekt nr 6968 “Lapsed ja noored kujunevas info- ja tarbimisühiskonnas” (Veronika Kalmus, 2007–2010) – Pille Runnel.
- ETF projekti nr 6995 “Mineviku maakaasutus, selle mõju maismaa- ja veekeskkonnale” (vastutav täitja Anneli Poska, kestus 2007–2010) – Liisi Jääts.
- ETF projekt nr ETF 7162 “Kultuuripärand digitaalajastul: transformatsiooni ja retseptisiooni probleeme” (vastutav täitja Marin Laak, kestus 2007–2010) – Pille Runnel, Agnes Aljas.
- Sihtfinantseeritav projekt nr SF0180002s07 “Kultuurikommunikatsiooni kompleksus ja kultuuriuurimise metodoloogilised väljakutsed” (projekti juht Halliki Harro-Loit, kestus 2007–2012) – Terje Anepaio, Pille Runnel, Agnes Aljas.
- Sihtfinantseeritav projekt nr SF0180017s07 “Eesti kui kujunev info- ja tarbimisühiskond: sotsiaalne jätkusuutlikkus ja elukvaliteet” (vastutav täitja Peeter Vihailemm) – Pille Runnel.
- Sihtfinantseeritav projekt nr SF0180157s08 “Identiteedipoliitika dünaamilised perspektiivid – dialoogi ja konflikti analüüs” (vastutav täitja Art Leete, kestus 2008–2013) – Liisi Jääts.

2009. aasta lõpus toimus näitus “Tuhande sammuga...”, mille ajal said külastajad kommenteerida näitusel olevaid fotosid. Tegemist oli teadusprojekti “Muuseumi kommunikatsiooni arendamine 21. sajandi infokeskkonnas” raames toimunud osalusprojektiga.

Foto: Anu Ansu. ERM Fk

Teadustöö: Konverentsid

- 16.01 Konverents “Tee Eesti muuseumi ni III”. Esinejad: Inge Kukk (Tartu Ülikooli Kunstimuuseum), Eevi Astel (ERM), Eve Peets (Eesti Ajaloomuuseum), Marika Valk (Eesti Kunstimuuseum), Agnes Aljas (ERM), Peeter Mauer (ERMi Ehituse SA).
- 27.02 Konverents “Industry and Modernism Revisited”. Esinejad: Anja Kervanto-Nevanlinna (Helsingi Ülikool), Indrek Jääts (ERM), Mart Kalm (Eesti Kunstiakadeemia), Anders Houltz (Kuninglik Tehnoloogia Instituut, Stockholm), Marija Drémaitė (Vilniuse Ülikool), Epp Lankots (Eesti Kunstiakadeemia), Olaf Mertelsmann (Tartu Ülikool).
- 13.04 ERMi 50. aastakonverents “National Museums as Spaces of Cultural Diversity and Dialogue” Esinejad: Marina Zassetskaja, Olga Fišman (Venemaa Etnograafiamuuseum), Konrad Vanja (Euroopa Kultuuride Muuseum, Berliin), Marja-Liisa Rönkkö (Helsingi Ülikool), Kristel Rattus (ERM), Aivi Ross (Tartu Linnavalitsus), Lina Ghotmeh.
- 22.04 Konverents “Noorte hääled. Noorte etnoloogide ja folkloristide konverents” (koostöös Eesti Kirjandusmuuseumiga). Esinejad: Veinika Västriik (Tartu Ülikool), Carolina Pihelgas (Tartu Ülikool), Ehti Järv (Tartu Ülikool), Kadri Laar (Tartu Ülikool), Inga Jaagus (Tartu Ülikool), Piret Koosa (Tartu

Ülikool), Kristjan Lorentson (TLÜ Eesti Humanitaarinstituut), Kaspar Jassa (ERM, Tartu Ülikool).

- 11.–12.06 Konverents “Tatištševist Nar-komnatsini: Etnilisuse võidukäik Vene impeeriumis (18. sajand – 20. sajandi I pool)”. Esinejad: Indrek Jääts (ERM), Erki Tammiksaar (Teadusloo Uurimise Keskus / Karl Ernst von Baeri maja), Johannes Remy (Soome), Aleksandr Paškov (Petroskoi), Olga Krasnikova (St. Peterburg), Paul Werth (Las Vegas), Svetlana Karm (ERM).

- 7.–10.07 Konverents “Accessing the History of the Baltic Diaspora” (koostöös MTÜ Baltic Heritage Network, Eesti Kirjandusmuuseum ja Eesti Rahvusrhiiv). Esinejad Piret Noorhani, Andero Adamson, Jüri Viikberg, Jaak Viller, Mai Maddisson, Priit Vesilind, Baiba Bela, Tiina Kirss, Arvydas Pacevičius, Anu Korb, Iivi Zajedova, Marcus Kolga, Anne Valmas, Rutt Hinrikus, Kanni Labi, Kristel Karu-Kletter, Kaja Kumer-Haukanõmm, Hauke Siemen, Tina Tamman, Maie Barrow, Enda-Mai Mihelson, Daniel Necas, Ain Dave Kiil, Terry Kass, Ann Tünder-Smith, Maija Hinkle, Linas Saldukas, Kersti Lust, Everita Andronova, Aleksei Andronov, Toms Ķikuts, Veronika Mahtina, Leili Utno, Peeter Väljas.

Eesti Rahva Muuseumi 50. aastakonverents “National Museums as Spaces of Cultural Diversity and Dialogue”.

Foto: Arp Karm.
ERM FK

Teadustöö: Artiklid, ettekanded, loengud, konsultatsioonid

Artiklid ja ettekanded

2009. aastal ilmus ERMi töötajate artikleid paljudes väljaannetes alates erialastest tippajakirjadest kuni populaarteaduslike artiklite ni päevalehtedes. Rahvusvahelise levikuga teadusartikleid ilmus 14 ERMi töötajalt kokku 27 ning Eesti-sisese levikuga teadusartikleid 24. ERMi töötajatest 17 osalesid ettekannetega 35 rahvusvahelisel konverentsil ning 17 Eesti-sisesel konverentsil.

Aasta jooksul ilmus 23 ERMi töötajalt kokku 62 populaarteaduslikku artiklit Eesti erinevates ajakirjades ning ajalehtedes. Populaarteaduslike ettekannetega osales 21 töötajat seminaridel, infopäevadel ja teabepäevadel 64 korral Eestis ning väljaspool. Peamiselt käsitleti ERMi tegevust, kogusid, näitusi ja uurimisteemasid.

Loengud ja konsultatsioonid

Eesti Rahva Muuseum on laiapõhjaline hariduskeskus, kus pakutakse teadmisi ja õpetust kultuurivaldkonnas põhikoolist kuni ülikoolideni. 2009. aastal pidasid ERMi töötajad 16 üksikloengut, 11 loengukursust, juhendati diplomi-, bakalaureuse- ja magistritöid ning muuseumipraktikate ning välitööde käigus tudengeid erinevatest Eesti kõrgkoolidest ja õppeasutustes: Eesti Kunstiakadeemias, Eesti Maaülikoolis, Luua Metsanduskoolis, Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskuses, Tallinna Rahvapäikoolis, Tallinna Ülikoolis, Tallinna Ülikooli Rakvere Kolledžis, Tartu Kõrgemas Kunstikoolis, Tartu Miina Härma Gümnaasiumis, Tartu Tamme Gümnaasiumis, Tartu Ülikoolis, TÜ Pärnu Kolledžis, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias.

Järjepidevalt tegutseb ERMi juures Rahvarõivakool, kus õpitakse 2-aastase kursuse raames valmistama terviklike rahvarõivakomplekte. Lisaks toimus aasta jooksul üle 100 konsultatsiooni rahvarõivaste teemadel ERMi erinevate osakondade töötajate poolt – alates rahvarõivaste komplekteerimisest kuni riiete korrastamise ja hooldamiseni. Suure huvi konsultatsioonide vastu tingis kindlasti ka 2009. aastal toimunud laulu- ja tantsupidu ning rahvusmuusika kasvanud kasutus kaasaegses tootearenduses ja disainis.

Kersti Loite uurib ERMi kogudes olevate võõde mustreid.

Foto: Merylin Suve. ERM Fk

ERMi rahvarõivakoolis valminud värsked rahvariidekomplektid. Vasakult Sirje Ots omavalmistatud setunaisekomplektis, Tiiu Rosenberg omavalmistatud Nõo naiseriides ning Pia Ranna valmistatud Äksi naiseriided, Järvamaa meheriided ning autor ise Kodavere naisekomplektis.

Foto: Anu Ansu. ERM Fk

Teadustöö: Välitööd

ERM korraldas 2009. aastal üle 10 välitöö. Jätkusid interdistsiplinaarse alepõllunduse välitööd katsealadel Karula Rahvuspargis, kus koristati esimese alepõllu teise aasta saak ning rajati teine katsepõld, toimus pidev protsessi kirjeldamine ja dokumenteerimine (Liisi Jääts; Tartu Ülikool, Eesti Maaülikool, Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituut, Tallina Tehnikaülikooli Geoloogia Instituut). Eesti argielu dokumenteerimiseks toimusid juulis välitööd Suure-Jaani vallas Viljandimaal, kus intervjueriti 64 inimest, koguti üle 20 giga foto-, video- ja helimaterjali (Agnes Aljas; Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituut, Eesti Kunstiakadeemia, Tartu Ülikool).

Näituste ettevalmistustööde käigus toimusid erinevad välitööd ning aasta jooksul

jätkati uusi audiovisuaalse dokumenteerimise projekte, näiteks „Meie mäletame! Represseeritute mälu kogukond “Memento” Rakvere ühingu näitel” (Terje Anepaio, Maidu Selgmäe), Eesti tekstiilikunstnike ja nende loominguga jäädvustamine (Vaike Reemann, Maidu Selgmäe), argielu jäädvustamine Suure-Jaani vallas (Pille Runnel, Maidu Selgmäe), XXV üldlaulupeo dokumenteerimine (Pille Runnel, Maidu Selgmäe), ERMi uue hoone Eesti püsinäituse produktsiooniprotsessi dokumenteerimine (Taavi Tatsi).

Väljaspool Eestit toimus neli välitööd seoses uute väliseestlaste kogukondade uurimisega Rootsis ja Soomes (Marleen Nõmmela, Tiina Tael) ning Helmi Kurriku pärandi uurimisega Saksamaal ja Rootsis (Marleen Nõmmela).

Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituudi antropoloogiastudent Kristjan Lorentson intervjuerimas Ülde külas, Suure-Jaani vallas, Viljandimaal.

Foto: Saskia Lillepuu. ERM Fk

Kogude osakond: 2009

Seisuga 1.1.2009 oli ERMi kogudes 1 251 563 ühikut. Kokku kasvasid kogud aastaga 21 461 ühiku võrra. Kogumistegevuses lähituti 2006. aastal välja töötatud kogumispoliitikast. 2009. a liitus ERMiga Eesti Postimuuseum ning ERM sai juurde postiajaloo, pitsatite, Eesti postmarkide ja postiajaloo kogud. Eesti Rahva Muuseumi Postimuuseumi kogud koliti aasta alguses Raadile ning kohe algasid neis inventuurid, mis kestavad 2010. aastani.

Muuseumi 100. aastapäeval kinkis Anu Raud ERMile oma rahvakunstikogu, millest suure osa moodustab tekstiilikogu, samuti on kogus fotosid, arhiivmaterjale ja raamatuid. Seoses Heimatli kogude ERMi arvele võtmisega alustati ka kogude sisestamist uude Muuseumide infosüsteemi ehk MuSi.

2009. aastal asutati ERMi fonoteek, kust leiab alates 1989. aastast välitööde helimaterjali Eesti ja soome-ugri argielu ning etnograafiaga seotud teemadel ning kultuuriloolisi ja eluloolisi intervjuusid eestlaste ja väliseestlastega.

Senimaani kasutuses olnud Eesti Kultuuriväärtuste Infosüsteemist (KVIS) kanti andmed üle MuSi, mis sisaldab infot enamiku Eesti muuseumide kogude ja museaalide kohta. Andmetega ühendatakse ka esemete digitaalsed kujutised, millega tegeleb järjepidevalt ERMi fotolabor. ERMi töötajad käisid uue süsteemi kasutajakoolitustel ning andsid omakorda teadmisi muuseumis edasi. MuSi edasiarendamisega tegelevates muuseumidevahelistes töögruppides osalevad ka ERMi töötajad.

ERMi kogud arvudes		
	2009. aasta juurdekasv	31.12.2009 seisuga
Esemekogu	512	136 254
Etnograafiline Arhiiv (EA)		871 kirjeldust (267 köidet, 103 083 lk)
Topograafiline Arhiiv (TA)	5 päevikut (115 lk)	992 päevikut (49 836 lk)
Sanitaar-topograafiline Arhiiv (San. Top)		370 üksust (10 304 lk)
Korrespondentide Vastuste Arhiiv (KV)	11 köidet (7554 lk 772 kirjeldusega)	1268 köidet (507 502 lk)
Muuseumiesemetest tehtud jooniste (MJ) kogu		3 029 lehte 4 886 üksikjoonisega
Etnograafiliste jooniste kogu (EJ)	204 jooniste lehte	22 875 jooniste lehte
ERMi Postimuuseum arhiiv		3113
Raamatukogu	434	34 432
Fotokogu (Fk)	1164	226 903
Filmiarhiiv		51
Videoarhiiv	83 filmi ja 28 autoriõiguseta filmi	1117 filmi ja 133 autoriõiguseta filmi
ERMi Postimuuseum postiajalugu		250 378
ERMi Postimuuseum esemed		1 257
ERMi Postimuuseum templid		11 801

Esemekogud: 2009

2009. aastal kasvasid esemekogud 512 eseme võrra. Esemekogude kasutajaid oli ERMis Raadil 264, Veski tänaval 656, Postimuuseumis 11. Kokku laenutati 8356 eset peamiselt uurijatele ja näitustele. Suurema osa nendest moodustasid tekstiilikogu esemed, mille kasutus on igapäevaselt suur nii uurijate kui ka huviliste poolt.

2009. aastal lõpetati puitesemete kolimine Raadile. Veski tänavale on jäänud vaid õllekannude kogu, mis ootab kolimist juba uude ERMi hoonesse.

Üks kauneimad ja sümboolsemaid esemeid, mis 2009. aastal kogudesse vastu võeti

on ERMi 100. aastapäevale pühendatud vaibakonkursi võitja Anu Raua seinavaip „Kogujad“, mille leiduvates märkides sisalduv sõnum on pühendatud ERMi ajaloole ning jätkuvusele, liikumisele ja kasvamisele. Juubelikingituste abil täienes läinud aastal ka ERMi kunstikogu.

Muuseumisse kogutud esemetest on teravikogudena huvitavad Eve Sepa poolt üle antud, tema ema poolt kodus valmistatud riided, mis pärinevad aastatest 1975–1985 (kogunumbriga A 989) ning tarbevara ja tarbekunstiesemeid, mis pärinevad 1930. aastast ja sõjajärgsest perioodist (A 990).

Esemekogude suurus seisuga 1.1.2010, juurdekasv 2009. aastal

		Juurdekasv	Kokku
A kogu	Eesti ja eestlased	459	102 361
B kogu	Soome-ugri rahvad	9	9 807
C kogu	Muud rahvad	10	3 003
D kogu	Kultuurilugu	22	19 922
K kogu	Kunst	12	1 161

2009. aastal laenutati ERMi esemekogudest kokku 8356 eset, vastavalt erinevatest kogudest:

Tekstiili- ja nahakogu	6614
Metallikogu	658
Kunsti- ja kultuurilooline kogu	76
Soome-ugri ja võõrrahvaste kogu	555
Puidu-, keraamika- ja teised kogud	430
Postimuuseumi kogu	23

Karpide kogu Veski tänava hoidlas, enne kolimist Raadile uude hoidlasse.

Foto: Anu Ansu. ERM Fk

Raamatukogu: 2009

ERMi raamatukogus oli seisuga 1.1.2010 arvel 34 432 trükist. 2008. aastal lisandus 434 trükist, millest 99 teavikut saabus raamatuvahetuse teel. Muuseumi juubelikingitusena laekus raamatukogusse 94 trükist ja elektroonilist teavikut 32-lt asutuselt ja isikult.

Raamatukogu täienes teavikutega eestlaste ja teiste soomeugrilaste etnoloogiast, argikultuurist, rahvakultuurist ning museoloogiast. Valikuliselt lisandus kirjandust ka teiste maailma rahvaste kohta. Raamatukogu kasvas ka ERMi kogude põhjal tehtud uurimistööde osas (mh lisandus valik Tartu rahvarõivaste valmistajate kooli lõputöid).

Raamatukogu kasutajatele kättesaadavuse parandamiseks toimus jätkuvalt retrospektiivne sisestamine e-kataloogi ESTER, mille kaudu oli aasta lõpus kättesaadav üle 25% raamatukogu trükistest. ERMi uudiskirjandust kajastatakse kord kuus e-kataloogis ESTER Tartu. Jätkus Millenniumi laenu-

mooduli kasutuselevõtt ja sellega seoses üleminek e-laenutusele. ERM osaleb ka 2009. aastal käivitunud Eesti artiklite andmebaasi ISE koostamisel, kus ERM bibliografeerib mitmed väljaanded täies mahus (*Journal of Ethnology and Folkloristics, ERMi aastaraamat, Lee, Värat*).

2009. aastal uuenes ERMi-teemaliste meediakajastuste kogumise süsteem, mille tulemusena koondatakse ühte andmekogumisse seni erinevate allüksuste poolt kogutud andmed. Raamatukogu ülesandeks on kajastada trükiajakirjanduses ilmunud materjale, kommunikatsioonijuht vastutab televisioonis, raadios, blogides ja teistes sotsiaalse meedia väljaannetes avaldatu kogumise eest. 28. oktoobril 2009 üleriigiliste raamatukogupäevade raames toimunud võistluse "Infootsing internetist 2009" lõppvoorus saavutas bibliograaf Kristi Ütt 6. koha.

2009. aastal digiteeriti kogu ERMi vaibakogu, st kokku üle 3000 eseme, mis on kasutajatele veebi vahendusel kättesaadavad kõikjal üle maailma. Fotol valmistab teadur-kuraator Vaike Reemann ERMi raamatukogus digiteerimiseks ette Oskar Kallise kavandatud vaipa "Ussikuningas".

Foto: Anu Ansu. ERM Fk

Arhiiv: 2009

ERMi arhiivis toimus 2009. aastal 21 721 laenutust ning käis 670 külastajat. Arhiivimaterjalide järjepidev kogumine oli tagatud ühelt poolt kirjasaatjate abiga, kes täiendasid aastast aastasse ERMi arhiivimaterjalide kogu oma lugudega. Kirjasaatjate võrgus oli 2009. aasta lõpus 415 inimest Eestist ja välismaalt, uusi kirjasaatjaid lisandus 36.

2008.–2009. hooajal toimus 51. teatrematerjali kogumise võistlus, mille peateemadeks olid “Noorte rõivastus nõukogude ajal” ja “Kolleksioneerimine”. Võistlusele laekus 222 kaastööd (4290 lk): rõivastuse teemal 80 tööd (949 lk), 40 tööd kolleksioneerimise (457 lk) ning 102 tööd vabal teemal (2894 lk). Kirjasaatjate päeval, 29. septembril kuulutati välja ka 2009.–2010. hooaja küsimuskavade teemadeks on: “Post minu elus” ja kartuliga seonduvad lood, mälestused ja kaasaegsed.

2009. aastal toimus muuseumi 100. juubelile pühendatud kogumisaktsioon “Kin-

gi muuseumile päev oma elust”. 14. aprilli jäädvustas 425 inimest, kellelt saabus käsi-kirjalisi kirjeldusi (sh 9 blogi), fotoreportaaže, videopäevikuid ja esemeid. Kõigi nende abiga kogunes mahukas materjal Eestimaa inimeste argipäevast. Vanim osalenutest oli 96-aastane vanaproua Võrust ning noorim 3-kuune Miina Tallinnast, kelle päeva oli sõnas ja pildis jäädvustanud tüdruku ema. Osalejate seas oli nii kultuuritegelasi kui poliitikuid, ärimehi ja talunikke ning väga paljude teiste elukutsete esindajaid. Kogumisaktsiooni käigus saadetud materjalid näitasid Eestimaa inimeste valmisolekut jagada muuseumiga oma lugu.

2008. aastal alanud uute väliseestlaste ainese kogumine jätkus 2009. aastal, kui laekusid esimesed vastuseid küsimustikele ning toimusid ERMi välitööd Rootsis ja Soomes.

Töölaua, 14. aprill 2009. Foto saadeti ERMile kogumisaktsiooni „Kingi muuseumile päev oma elust” raames.

Foto: Heldin Rikk. ERM Kf

Filmi- ja fotokogu: 2009

Filmi- ja videokogu

1.1.2010 seisuga oli ERMi filmikogus 51 filmi ning videokogus 1117 filmi ja 133 autoriõigusega filmi, sh 2009. aastal lisandus 83 filmi ja 28 autoriõigusega filmi. Videokogu täienes audiovisuaalse dokumenteerimise projektide käigus Eestis ja väljaspool Eestit erinevate tegevuste jäädvustamisega, alates tööstuslikust tootmisest kuni käsitööni, perekondlikest kuni riiklike sündmusteni. Digitaliseeritud videokogu kasutuskooptid on uurijatele kättesaadavad ERMi raamatukogus. Videoarhiivist toimus 2009. aastal 105 laenutust.

Hetk tänavaliiklusest. Foto saadeti ERMile portaali Eesti hetked kaudu.

Foto: Tõnis Kärema. ERM Fk

Fotokogu

Seisuga 1.1.2010 oli ERMi fotokogu suurusks 226 903 fotot. 2009. aastal kasvas ERMi fotokogu 1164 foto võrra, peamiselt näituste ja uurimisteede jaoks toimunud välitööde käigus kogutud materjalide osas. 354 kaadrit lisandus fotokogusse pildisaatjate ja portaali eestihetked.ee abil. Pildisaatjate võrgu ja Eesti hetkede portaali 2008/2009 aasta kogumisteedadeks olid "Riik minu elus ja minu ümber", "Kool on läbi!", "Jaamad ja peatused". 2009/2010 teemadeks on "Minu auto", "Kultuuride kohtumised", "Kartul", "Lugemisaasta" ja "Post minu elus".

Lisaks toimus ERMi Postimuuseumi näituse "Jutt pikk, Ats lühike ehk krihvlist digipliiatsini" raames fotokonkurss "Pliiats pildil", koostöös Tartu Linnavalitsuse ja Photopointiga, mille raames laekus 68 autorilt 176 fotot.

2009. aastal toimus fotokogus 42 896 laenutust. ERMi fotokogu kasutamisevõimaluste laiendamiseks veebi vahendusel ühines ERM 2008. aastal Euroopa Digitaalse Raamatukogu projektiga European, mille abil tehakse 2010. aastaks kättesaadavaks 170 000 foto ekraanikujutised.

Kogude digiteerimine: 2009

Eesti Rahva Muuseum on eesmärgiks seadnud leida rohkem erinevaid võimalusi oma kogude tutvustamiseks, parandada juurdepääsu kultuurivaradele. Laiemas plaanis tähendab see ka mäluasutuse propageerimist ühiskonnas, selge signaali andmist, et kultuurimälu hoidmine, edasi kandmine ja igapäevasele kättesaadavaks tegemine on südameasi kõikidele muuseumitele ning et selle nimel tegutsetakse aktiivselt, rakendades uusi tehnoloogilisi lahendusi. Kitsamalt võttes on see püüd jõuda läbi erinevate tehnoloogiliste lahenduste lähemale rahvakultuuri uurijale, saada kuuldavaks-nähtavaks võimalikule potentsiaalsele mäluhuvilisele, pakkuda ERMi kogudes olevat tutvumiseks igapäevasele, sõltumata ajast ja kohast, kus viibitakse. Selle võimaluse annab museaalide digiteerimine ja koos infoga veebipõhiselt kättesaadavaks tegemine.

ERM alustas oma kogude digiteerimist 2002. aastal seoses Raadile valminud hoidlatesse kolimisega, 2001. a võeti kasutusele Kultuurivarade Infosüsteem (KVIS), 2003. aastal algas kõigi vastuvõetud esemete pildistamine ning kujutise ja info seostamine KVISis, 2009. aastal võeti kasutusele uus, veebipõhine Muuseumide Infosüsteem (MuIS).

ERMi digitaliseerimise tegevuskavas, mis on koostatud aastateks 2007–2010, seati muu hulgas eesmärgiks digiteerida kogusid esemegruppide kaupa. Välja arvatud tulme pidev pildistamine, on sellest printsibist ka kinni peetud.

2009. aastal said ERMis alguse kaks suuremahulist projektipõhist ettevõtmist, mille käigus digiteeriti kogu ERMi vaibakogu ja suur osa fotokogust ning see tehakse ka veebipõhiselt kättesaadavaks. Aktiivne töö käib 2009. aasta septembrist ning kestab 2010. aasta kevadeni. Töö teostamiseks taotles ERM toetust Riigi Infosüsteemide Arenduskeskusele, tööde tegemiseks vajalike seadmete ostmiseks kuulutati välja hange, mille raames soetati skaneeriva kaamera Kaiser ja 3D värviskaner koos tarkvara, lisavarustuse ja väljaõppega. ERMi fotokogust digiteeriti projekti käigus 20 000 klaasnegatiivi ning 10 000 fotot, mille digitaalsed kujutised lisatakse MuISis andmetele juurde.

Teise suure tööna alustati sügisel ka ERMi vaibakogu digitaliseerimist. Kuna see töö nõudis suurt ja kõrget ruumi, kasutati ERMi raamatukogu, mis selleks ajaks oli külastajatele suletud. 3 000 vaiba hoidlast raamatukokku ja tagasi viimise ning muude vajalike töödega olid seotud ERMi töötajad pea igast osakonnast. Kindlasti oli see ka ainulaadne võimalus näha korraga unikaalset ERMi vaibakogu.

Septembrist kuni novembrini kestnud digiteerimistöodele järgnes vaipade andmete sisestamine. Vaipade pildid koos kogu infoga saavad huvilistele nähtavaks nii MuISi kui ka uue loodava andmebaasi kaudu. Kevadeks valmiv infosüsteem, mille sisulise poole kontrolli ning täiendamise tegeles Vaike Reemann, sisaldab teavet vaipade päritolu, valmistamise tehnika, materjali, mõõtmise kohta. Samuti ka infot vaiba valmistajate ja muuseumisse jõudmise kohta.

2009. aastal algas ka ERMi 35-millimeetriste filmide digiteerimine ERRis. Praeguseks on 58st filmist jõutud digiteerida pea pooled. Operaator V. Ojanurme 1978. aastal tehtud film "Eesti küla sajandivahetusel" valiti ka restaureerimiseks.

ERMi edasised digiteerimistööd lähtuvad ennekõike uue maja püsinäituse vajadustest. Samamoodi eeldab uue hoone hoidlate poolpassiivne säilitussüsteem enamiku muuseumi esemekogude digiteerimist ja kasutajatele veebipõhiselt kättesaadavaks tegemist aastaks 2014.

Eesti Rahva Muuseumi fotolabori juhataja Arp Karm kontrollib uue skaneeriva kaamera Kaiser Scando Icos X 6 AF töökiirust klaasnegatiivide skaneerimisel.
Foto: Merylin Suve.
ERM FK

Säilitus- ja konserveerimisosakond: 2009

ERMi säilitus- ja konserveerimisosakond moodustati 2008. aasta 1. jaanuaril varem kogude osakonna koosseisu kuulunud konserveerimislaborist ja säilitussektorist. Eraldi osakonna loomise tingis vajadus sihipäraselt arendada muuseumi säilitustegevust ja konserveerimisvaldkonna tehnilisi võimalusi ning täiendada erialast kompetentsust. Kuigi iseseisev osakond töötab alles lühikest aega, on ERMis museaalide ennistamisega tegelev üksus olnud olemas juba alates 1965. aastast, mil muuseumi võeti tööle esimesed restauraatorid. 2010. aasta sügisel saab ERMi konserveerimislabor 45-aastaseks.

Konserveerimistöö

Mäluasutuste, sealhulgas ka muuseumite kogude hooldus- ja konserveerimistöö rõhuasetuse muutus on viimastel aastakümnetel seadnud kogu maailmas peamiseks ülesandeks üksikesemete põhjaliku konserveerimise-restaureerimise asemel kogude kui terviku võimalikult heas seisukorras säilimise tagamise.

Tänase ERMi konserveerimistöös on nihkunud esiplaanile eelkõige kogude kahjustuste ennetamine. Peatähelepanu on suunatud muuseumikogu säilitustingimuste parandamisele ja kahjustumisriskide vähendamisele nii museaalide hoidmisel kui eksponeerimisel ja uurimisel. Konserveerimismenetluste sisuks on museaalide seisundi stabiliseerimine ja edasise kahjustumise aeglustamine. Põhjalik restaureerimistöö võetakse ette enamasti vaid museaalide puhul, mis korrastatakse eksponeerimiseks või mis võiksid ilma põhjaliku töötluseta oluliselt kahjustuda või hävida. Sageli on museaali edasist kasutust ning olemasolevaid hoiutingimusi arvestades otstarbekam piirduda pigem ennetavate menetluste – puhastamise, toestamise ja pakendamisega.

Kuigi konserveerimistööde põhitähelepanu on suundunud muuseumikogu kui terviku hea seisukorra tagamisele ja museaalide töötlemiseks valitakse menetlused, mis parandavad võimalikult paljude museaalide säilivuspotentsiaali, on lähematel aastatel siiski ette näha küllalt suures mahus

üksikobjektide põhjalikku konserveerimist-restaureerimist seoses ERMi uue hoone püsinäitustele valitud esemete eksponeerimiseks ettevalmistamisega.

Seisundiuringud

ERMi kogude seisundi ja säilivuspotentsiaali uurimiseks on viimasel kolmel aastal läbi viidud mitmeid eri kollektsioonide seisundiuringuid. Uuringute käigus on katsetatud erinevaid meetodikaid ning kohandatud neid vastavalt muuseumikogu esemeliikide ja materjalide eripärale. Võimalusel on hinnatavaid elemente ja hinnanguid ühtlustatud ka MuI Si vajadustega.

Esialsed uuringud on suunatud eelkõige üksikmuseaalide seisundi väljaselgitamisele. Esemekogude uuringuid viiakse läbi kollektsioonide kaupa, kirjeldatakse iga museaali seisundit ja määratakse erinevate konserveerimismenetluste vajadus ning hinnatakse eksponeerimiskõlblikkust. Arhiivi- ja fotokogus kasutatakse uuringute alusena statistilist valimit, kuna nendes kogudes on tegemist paljude sarnasest materjalist objektidega. Vajadusel tehakse kirjeldusi ka üksiku säiliku tasemel. Museaalide või säilikute seisundit hinnatakse visuaalselt.

ERMi kogude esimese 20 000 eseme puhul on uuringu käigus antud hinnang sageli esimene seisundi määramine. Hilisema tuleme puhul on seisund fikseeritud juba registreerimisdokumentides, mille andmed annavad võimaluse määrata vahepealsete kahjustuste iseloomu ja ulatust ning prognoosida tulevaste kahjustuste riske.

Seisundiuringute tulemuseks on museaalide seisundit, säilivust ja konserveerimisvajadust kajastav andmestik, millele tugineb üha enam nii ennetavate kui korrigeerivate konserveerimistööde planeerimine. Kirjeldatud museaalide hulk ei ole võrreldes ERMi kogude üldarvuga küll veel väga suur, kuid see täieneb pidevalt.

Kogude hooldus

Kahjustuste ennetamise suund on suurema tähelepanu alla toonud süsteemse ja järjepi-

deva kogude hoolduse. Museaalide, hoidlate ja püsinäituse regulaarne hooldus ning bioloogiliste kahjustajate kontroll toimub vastavalt pikaajalisele tegevuskavale. Tegevuskavas on erinevate kollektsioonide ja hoidlaruumide säilitustoimingute vajaduse ja intervalli määramisel arvestatud museaalide materjalide eripära, kasutussageduse, säilituspakendite olemasolu ja hoidlateskonna omadustega. Juurutatud on avastatud kahjustuste järelkontroll.

Regulaarne jälgimine ja hooldus on vähenanud ulatuslike bioloogiliste kahjustuste esinemist.

Säilituskeskkond

Kogude heas seisukorras säilimise tagamise üheks mõjusamaks vahendiks on pikaajaliseks säilitamiseks sobiv keskkond. ERMis on juba 1998. aastast alates kogutud hoidlate ja näituseruumide sisekliima andmeid salvestavate temperatuuri ja suhtelise õhuniiskuse mõõturitega. 2008. aastast alates on andmed aastate ja hoidlate kaupa süstematiseeritud, varustatud graafikutega ja kasutatavad muuseumi sisevõrgus. Kliimamonitooringu andmebaas täieneb pidevalt, uusi andmeid lisatakse vähemalt kord kuus. Monitooringusüsteemi on hõlmatud Raadi ja Veski tänaval asuvad hoidlad, näitusemaja püsinäitus ning 2009. aastast ka ERMi Postimuuseumi püsinäitus.

Järjepidevad andmed võimaldavad prognoosida säilitustingimuste sesoonseid muutusi ja mõju museaalide säilivusele. Kahjuks ei ole praegustes tingimustes eriti palju võimalusi tõhusaks säilituskeskkonna reguleerimiseks. Veski tn hoidlates ja püsinäitustel puuduvad mehhaanilised kliima korrigeerimise seadmed. Teatud määral on siiski võimalik nendes ruumides suhtelise õhuniiskuse taseme kontrollimiseks rakendada passiivseid meetodeid, näiteks talvist hoidlatemperatuuri alandamist ja tuulutamist sobivate väliskeskkonna tingimuste korral.

Raadi hoidlates on sisekliima reguleerimiseks ehitatud ventilatsioonüsteemid, kuid nende abil pole olnud võimalik sätes-

tatud säilituskliimat pidevalt tagada. Olu- liseks puuduseks on ka nende süsteemide väga suured toimimiskulud.

Suvel 2008 viidi säilituskeskkonna kont- rolli võimaluste selgitamiseks läbi Raadi hoidlate I–III ehitusjärgu ventilatsioonisüs- teemi ekspertiis, mis tuvastas, et uuritud osad on nii projekteeritud kui ehitatud puu- dulikult ning ei suuda seetõttu tagada sätes- tatud tingimusi. Ekspertiis andis teabe, et vaatamata küllalt suurtele käitamiskulude- le, on süsteemide mõju hoidlate sisekliima kujunemisele ebapiisav ja säilituskeskkonna kvaliteet sõltub küllalt suures osas välis- keskkonna tingimustest.

Kitsaste majandusolude tõttu ning Raa- di majandamiskulude vähendamiseks võeti 2009. aasta aprillis ekspertiisi tulemustele ja muutunud säilituskeskkonna standarditele toetudes vastu otsus lülitada välja hoidlate ventilatsioonisüsteemid. Hoidlateskonna enam-vähem aktsepteeritaval tasemel hoid- miseks hakati kasutama lokaalseid kuiva- teid, nn konserveerimiskütmist ja sobiva niiskusesisaldusega välisõhuga tuulutamist. Lisameetmena piirati kevadel ja suvel hoid- latesse pääsu, ka uurimiseesmärgil külas- tused olid lubatud vaid erandkorras. Hoid- late sisekliima muutused jäid vastupidiselt kartustele siiski kontrolli alla. Umbes pool- tes hoidlates püsis ka suvel ja sügisel ilma olulise sekkumiseta suhteline õhuniiskus talutaval tasemel. Üldjoontes suudeti välti- da säilituskeskkonna ekstreemseid ja järke muutusi ning säilitatavate museaalide otse- ne säilituskeskkonnast tulenevat kahjustu- mist ka probleemsetes hoidlates.

Kuigi Raadi ventilatsiooni väljalülitami- ne täitis kulude kokkuhoiu eesmärgi, tõi see siiski kaasa olulise töö- ja ajakulu hoidlate kliima jälgimisele ning lokaalsele korrigeerimisele. Kuna hoidlahoonete kavandamisel pole arvestatud passiivse sisekliima kujun- damisega, siis ilma mehhaanilise süsteemi või lokaalsete kuivatus- ja niisutusseadmete abita pole Raadi kompleksi hoidlates säili- tuskliima tagamine pikemas perspektiivis otstarbekas. Samas ei ole mõeldav täielikult vana kuluka süsteemi juurde tagasipöördu- mine.

Säilitus- ja konserveerimisosakond: 2009

Kogutud jälgimisandmed annavad väärtuslikku infot, et ka Raadi hoidlates aktiivseid ja passiivseid meetodeid kombineerides ning olemasolevaid seadmeid täiendades või uuendades rakendada poolpassiivset kliimakontrolli.

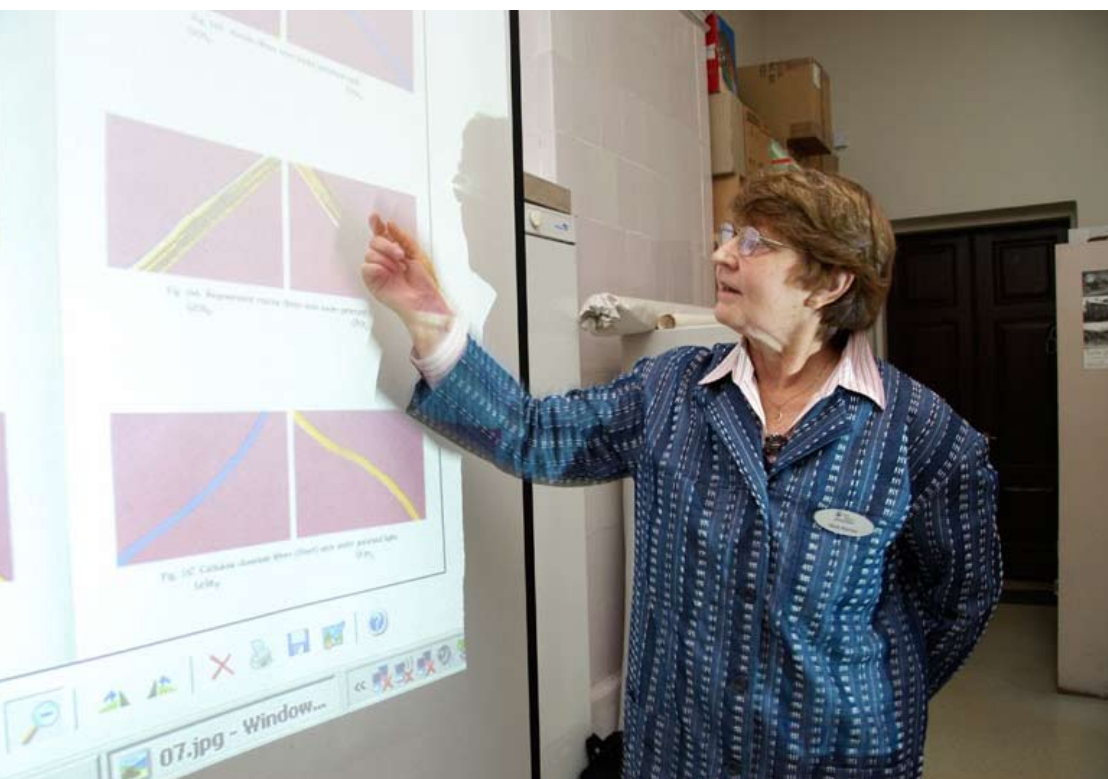
Konserveerimistööd: 2009

Planeeritud säilitus- ja konserveerimistöode käigus konserveeriti 475 üksikeset ja korrastati 3 tervikkollektsiooni pakendid ning konserveeriti tulme 1205 eset. Erakorraliselt menetleti 157 eset ja 293 fotot, digiteerimiseks valmistati ette 18 002 fotot ja signeeriti 1048 eset. Eesti Rahva Muuseumi näitustele konserveeriti 96 eset ning teiste asutuste vajadusteks 63 eset. Tellimustööna konserveeriti Sydney Eesti Seltsi lipp. 2009. aastal viidi läbi seisundiuringud A-kogu 5 kolleksioo-

nis, B-kogus kirjeldati kokku 688 erinevatest materjalidest ja 208 tekstiileseme seisundit.

ERMi kogud asuvad hoidlates Raadil (27 ruumis, kokku 4200 m²) ja Veski tänaval (14 ruumis, kokku 950 m²), kus on 1 metall-esemete, 2 puitesemete ja 6 tekstiilesemete hoidlat, kunstihoidla, fotonegatiivihoidla, fotopositiivide ja raamatukogu hoidla, arhiivihoidla, C-kogu hoidla.

ERMi konserveerijad korraldasid erinevate materjalide hooldamise ja parandamise ning osalesid tekstiilide puhastamise ja kiudude määramise õppepäeval Tartus ja Tallinnas. Kirjutati artikleid ennistuskaja Kanut ajakirja "Renovatum" konserveerimistöödest, osaleti konverentsidel ning juhendati Tartu Kõrgema Kunstikooli tudengite praktikaid, õppepäevi ning diplomitööd.

Tekstiilkonserveerijate seminaril peab Maie Alumaa tekstiilkiudude määramise praktikumi.

Foto: Anu Ansu. ERM Fk

Väljaanded: 2009

Aastaraamat

Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat 52. Tartu, 2009. ISSN 1406-0388. Peatoimetaja Pille Runnel, toimetus Tuuli Kaalep, Toivo Sikka, Ivi Tammaru, kaas Jane Liiv, makett Roosmari Kurvits, küljendus Ivi Tammaru.

Artiklid:

- Piret Õunapuu, Matthias Johann Eisen kui Eesti Rahva Muuseumi juhatuse esimees.
- Marleen Nõmmela, Tuntud tundmatu Helmi Kurrik.
- Merli Sild, Eesti Rahva Muuseumi toetavate ühenduste roll muuseumi tegevuse edendamisel.
- Astri Kaljus, Rekonstruktsiooni valmistamine Paistu vaipseelikust.
- Jüri Karm. Fotode kirjeldamisest ja sõnastikest.
- Agnes Aljas, Pille Pruulmann-Vengerfeldt, Mäluasutuste töötajad digitaalse kultuuripärandi tarbijatena ja loojatena.
- Dagmar Ingi, Sotsiaalsed suhted tootmiskoondise Ookean kaugsõidu kalalaevadel 1970–1985.
- Ülevaated: Krista Aru, Eesti Rahva Muuseumi sajanda tegevusaasta täitumisel.
- Agnes Aljas, Pille Runnel, Riina Reinvelt, Virve Tuubel, Eesti Rahva Muuseum 2008. aastal.

Ajakiri JEF

Journal of Ethnology and Folkloristics; Vol. 3 No. 1. Tartu, 2009. ISSN 1736-6518. Peatoimetaja Ergo-Hart Västrik, toimetus Terje Anepaio, Risto Järv, Art Leete, Aado Lintrop,

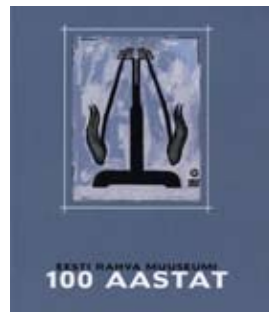
Pille Runnel, Ülo Valk; tegevtoimetaja Toivo Sikka, makett Roosmari Kurvits, küljendus Tuuli Kaalep. Väljaandjad Eesti Rahva Muuseum, Eesti Kirjandusmuuseum, Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakond ning Tartu Ülikooli etnoloogia osakond.

Artiklid:

- Toomas Gross, Farewell to Fiestas and Saints? Changing Catholic Practices in Contemporary Rural Oaxaca.
- Alexandr M. Pashkov, Studies of Local Lore as a Form of Ethnic Consciousness: The Karelians of Olonets Province in the Nineteenth and Twentieth Centuries.
- Taive Särg, Context-Related Melodies in Oral Culture: An Attempt to Describe Words-and-Music Relationships in Local Singing Tradition.
- Anu Kannike, Refuge or Resource: Home and Nostalgia in Postsocialist Estonia.
- Ester Võsu, Maarja Kaaristo, An Ecological Approach to Contemporary Rural Identities: The Case of Tourism Farms in South-East Estonia.
- Kaidi Tamm, On Some Aspects of the Lilleoru Community.
- Pille Pruulmann-Vengerfeldt, Agnes Aljas, Digital Cultural Heritage – Challenging Museums, Archives and Users.
- Notes & Reviews: Konrad Vanja, Elisabeth Tietmeyer, The Museum of European Cultures of the Staatliche Museen zu Berlin as a Platform of Intercultural Dialogue.

Kogumikud

Eesti Rahva Muuseumi 100 aastat. Tartu, 2009. ISBN 978-9949-417-49-0. Koostaja Piret Õunapuu, toimetajad Toivo Sikka, Ivi Tammaru, kujundaja Endla Toots.

Väljaanded: 2009

Ilmari Manninen. Eesti rahvariiete ajalugu (uustrükk ja uustrüki korduustrükk). Tartu, 2009. ISBN 978-9949-417-46-9. Toimetaja Tiina Saluveer, kujundus Kalle Müller.

Setomaa 2. Vanem ajalugu muinasajast kuni 1920. aastani. Tartu, 2009. ISBN 978-9949-417-53-7 (kogu teos), ISBN 978-9949-417-51-3 (2. köide), ISBN 978-9949-417-52-0 (CD-ROM). Peatoimetaja Mare Aun, tegevtoimetaja Merlin Lõiv; koostajad ja toimetajad Heiki Valk, Anti Selart, Anti Lillak, kujundus Anna Lauk.

Noorte hääled: noorte etnoloogide ja folkloristide konverents. Tartu, 22.–23. aprill 2009. Ettekannete kokkuvõtted. Tartu, 2009. ISBN 978-9949-417-50-6. Koostajad Marleen Nõmmela, Ave Tupits, toimetajad Tuuli Kaalep, Marleen Nõmmela, Ave Tupits, kaas Jane Liiv, küljendus Tuuli Kaalep. Väljaandjad Eesti Rahva Muuseum, Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiiv.

Muuseum ootab Sinu lugu! Tartu, 2009. Koostajad: Tiina Tael, Terje Anepaio, Ellen Värv, Reet Piiri, Eve Aab, Siim Angerpikk, Ange Vosman, Tõnis Kärema, Taavi Tassi, toimetaja Tuuli Kaalep, küljendus Tuuli Kaalep.

Eesti rahvapärased hõbeehed. Estonian National Silver Jewellery. [Tallinn], 2009. Koostaja: Eevi Astel, kujundus Urmas Raidma. Väljaandja Eesti Pank.

Allikmaterjalide publikatsioonid

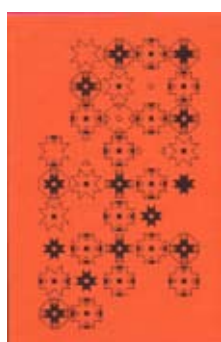
Henrik Visnapuu. Vanavara kogumisretkedelt 7. Tartu, 2009. ISBN 978-9949-417-44-5, ISSN 1736-3934. Koostaja Piret Õunapuu, toimetajad Toivo Sikka, Tuuli Kaalep, kujundus Jana Reidla.

Albumid

Vaike Reemann. Kiri. Muster. Ornament. Tartu, 2009. ISBN 978-9949-417-45-2. Toimetaja Tuuli Kaalep. Väljaandjad Eesti Rahva Muuseum, Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit.

Kataloogid

Rahva Muuseum. ERM 100. Tartu, 2009. ISBN 978-9949-417-48-3. Koostajad Reet Piiri, Maris Jaagosild, Anu Järs, Marleen Nõmmela, Tiina Tael, toimetajad Tuuli Kaalep, Toivo Sikka, Ellen Värv, kujundus Tiina Viirelaid, Irene Sepping.

NOORTE ETNOLOOGIDE JA FOLKLORISTIDE KONVERENTS
Tartu, 22.–23. aprill 2009

Väljaanded: 2009

Maailmafilm: Tartu visuaalse kultuuri festival 23.–29. märtsini [2009] = Worldfilm: Tartu festival of visual culture March 23th–29th [2009]. Tartu, 2009. ISBN 978-9949-417-47-6. Koostaja Pille Runnel, toimetajad Pille Runnel, Tuuli Kaalep, kaas Tõnu Runnel, makett ja küljendus Tuuli Kaalep. Väljaandjad Eesti Rahva Muuseum ja Maailmafilmi Ühing.

Õppematerjalid

Värviraamat “Pildiküla laste maailm”. Tartu, 2009. ISSN 1736-6488. Koostaja Diana Grahina, Merja Kergand, kujundaja Merja Kergand.

Kaart “Soome-ugri ja samojeedi rahvad”. Tartu, 2009. Koostajad Indrek Jääts, AS Regio, kujundaja Mait Luidalepp.

Kaart “Eesti kihelkonnad”. Tartu, 2009. Koostajad Eesti Rahva Muuseum, Eesti Päevaleht, Go Reisiajakiri ja AS Regio.

Filmid

Dokumentaalfilm “Permikomi sügis”. Autor Indrek Jääts, režissöör ja operaator Mairo Selgmäe, produtsent Pille Runnel. 57 min. Tootja ERM, 2009. DVD on kolmekeelne (eesti, vene, inglise).

Näitused: 2009

2009. aastal oli ERMis avatud 5 püsinäitust ning vaadata sai 25 vahetuvat näitust, mis olid avatud 305 päeval. 12 näitust eksponeeriti väljaspool ERMi ruume 22 paigas (maakonnamuuseumites ja teises avalikes ruumides), sh 5 väljaspool Eestit.

ERMis külastas näitusi aasta jooksul üle 54 000 inimese (koos ERMi ja ERMi Sõprade Seltsi ühiste avalike ürituste osalejatega oli külastajaid 83 000). Väljaspool ERMi külastas näitusi 40 000 inimest: ESTO 2009 raames Saksamaal Münsteris; Venemaal Peterburis Eesti kultuuripäevade raames, samuti eksponeeriti Eesti kultuuri näitusi mitme Euroopa suurlinna raamatukogudes ja galeriides. Lisaks leidsid uusi külastajaid 10 paigas kaks rändnäitust "Samojeedi ja soome-ugri rahvad" ning "Eesti uhkus. Tehtud Eestis" (peamiselt Kirde- ja Ida-Eestis).

Vahetuvate näituste seas oli põhitähelepanu pööratud Eesti Rahva Muuseumi 100. aastapäevale ning ERMi tähendusele ühiskonnas. Aprillis avati juubelinäitus "Rahva muuseum. ERM 100" ning muuseumi soome-ugri kogusid tutvustav näitus "Auasi" oli avatud ligi aasta. Juubeliaasta lõpetas ERMi fotokogu ülevaatenäitus "Tuhande sammuga...", kus külastajatel oli võimalus enam kui 1000 eksponeeritud fotot ka ise kommenteerida.

Veebruaris jõudis lõpule 3 aastat kestnud rahvusvaheline teadus- ja näituseprojekt "Unelmavabrikud", mis lõppes näitusega; märtsis toimusid koostöös Maailmafilmi Ühinguga näitus Tiibetist ning helinäitus Lennart Meri lindistatud välitööhelidest. Oktoobris tähistati seto leelo arvamist UNESCO maailmapärandisse näitusega "Laulumade jälg. Soomlased setosid jäädvustamas".

Lisaks pakkusid hea võimaluse väiksemate näituseprojektide esitlemiseks ERMi näitusemaja koridorigaleriid. ERMi Postimuuseumis kogusid populaarsust näitused rahvarõivastest ja laulupeost postmarkidel ning pliiaatsitest. Raadil uuendati püsinäituste valikut ning toimusid interaktiivsed vahetuvad näitused.

2009. aasta pärjati näitust "Siga seebiks. Traditsioonilised töövõtted kaasajal" Eesti näituste konkursil Muuseumirott väikese Muuseumiroti auhinnaga. Näitust tõsteti esile eelkõige külastajatele mõeldud tegevuste rohkuse ja interaktiivsete võimaluste poolest ning kõrgelt hinnati ka näitusekataloogi.

Näitused toimusid koostöös Eesti Kirjandusmuuseumi Kultuuriloolise Arhiivi, Tartu Kõrgema Kunstikooli, Tartu Ülikooli etnoloogia osakonna ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemiaga.

Näitused 2009

52 ERMi näitust 30 erinevas paigas

Eesti Rahva Muuseumis	30
Mujal Eestis	17
Väljaspool Eestit	5

Näitusekülastajad 2009

ERMi näitusi külastas üle 94 000 inimese

EESTI RAHVA MUUSEUMIS:

Püsinäitused	25 000
Vahetuvad näitused	17 000
Näitused Raadil	5 000
Näitused Postimuuseumis	7 000
MUJAL EESTIS	33 000
VÄLJASPOOL EESTIT	7 000

Näitused: Püsinäitused

Eesti Rahva Muuseumi näitusemaja

- **Eesti. Maa, rahvas, kultuur** (kuraator Vaike Reemann, kujundaja Tea Tammelaan), alates 1994.

Püsinäitus oli suletud korrastus- ja uuendustöödeks 1.–22. jaanuaril. Uuendati rahvarõivakostüüme ning temaatilised väljapanekud uuenesid kalendritähtpäevade puhul erinevates interjöörides. Vaipade väljapanek asendati juubeliaastaks Oskar Kallise kavandi järgi kootud vaibaga “Ussikuningas” kui väljapaistva rahvusromantilise sümbolesemega.

- **Portselannukkude püsiväljapanek** (kuraator Virve Tuubel), alates 1994.

ERMi Postimuseum

- **Iga ukseni päikeses ja sajus. Eesti rahvuslik postiametkond 90** (kuraatorid Aive Küng, Marat Viires, Helve Schasmin, kujundaja Marat Viires), alates 2008.

Raadi

- **Raadi läbi aegade** (kuraator ja kujundaja Jane Liiv), alates 2009.
- **Meie siin maal** (kuraatorid Alar Madisson, Maris Rosenthal, kujundaja Kalle Müller), alates 2009.

2009. aastal avati Raadi mõisahoonel välinäitus „Meie siin maal”. Näitusele eelnesid fotograaf Alar Madissoni ja koguhoidja Maris Rosenthali välitööd terves Eestis kui otsiti fotokaamera ette Eestimaa erinevaid inimesi. Foto on tehtud näituse avamispäeval Raadil, koos fotodele jäädvustatud inimestega. 2010. aastal sai näitus Eesti muuseuminäituste konkursil Muuseumirotti Väikese Muuseumirotti preemia innovaatsuse eest.

Foto: Arp Karm. ERM Fk

Näitused: Vaheetuvad näitused

ERMi näitusemaja

- **Siga seebiks – traditsioonilised töövõtted kaasajal** (30.10.2008–25.01.2009; kuraatorid Kristel Rattus, Liisi Jääts, Ange Vosman, kujundaja Maarja Roosi. Toetajad Eesti Kultuurkapital, Hasartmängumaksu Nõukogu, Pärtli Paas OÜ, Tartu Kõrgem Kunstikool).
- **AUASI. 80 aastat Hõimurahvaste osakonna avamisest Raadil** (20.11.2008–30.08.2009; kuraatorid Svetlana Karm, Marleen Nõmmela, Piret Koosa (TÜ), kujundaja Jane Liiv. Toetaja Hõimurahvaste Programm).
- **Unelmavabrikud? Tööstus ja modernism Balti mere regioonis 1945–1990** (6.02–15.03; kuraatorid Piret Õunapuu, Mart Kalm (EKA). Koostöös Kopenhaageni Töölismuuseumi, Vapriikki muuseumikeskuse, Helsingi Linnamuuseumi, Riia Ajaloo- ja Navigatsioonimuuseumi, Vilniuse Energia Muuseumi, Norra Teadus- ja Tehnoloogiamuuseumi, Rootsi Teadus- ja Tehnoloogiamuuseumi, Norrköpingi Töomuuseumiga).

- **Koguja Lennart Meri soomeugri rahvaste helimaailmas** (24.–29.03; kuraator Kristjan Raba).
- **Fotonäitus „Oodates tema pühadust“** (23.–29.03; kuraator Kullar Viimne).
- **Rahva Muuseum. ERM 100** (14.04–1.11.; kuraator Reet Piiri, kujundaja Tiina Viirelaid, Irene Sepping. Toetajad Eesti Kultuurkapital, Eesti Kirjandusmuuseum).
- **Laulumade jälg. Soomlased setosid jäädvustamas** (1.10.2009–10.01.2010; kuraatorid Andreas Kalkun, Aapo Roselius, kujundaja Andrus Kalkun. Toetajad Soome Kultuurkapital, Setomaa riiklik kultuuriprogramm, Eesti Kultuurkapital, Eesti Suursaatkond Helsingis, Soome Suursaatkond Tallinnas).
- **Tuhande sammuga...** (17.11.2009–31.01.2010; kuraatorid Jüri Karm, Taavi Tatti, kujundaja Elje Karm. Koostöös Tartu Kõrgema Kunstikooliga).

Näitus "Laulumade jälg. Soomlased setosid jäädvustamas".

Foto: Anu Ansu. ERM Fk

Näitused: Vahevahelised näitused

ERMi näitusemaja töötuba ja koridorigaleriid

- **Uus Maja: pilte, plaane, jooniseid** (7.11.2008–10.04.2009; kuraatorid DORELL, GHOTMEH.TANE / ARCHITECTS, koostöös ERMi Ehituse Sihtasutusega).
- **Koolidevahelise jõulujoonistusvõistluse tööd** (4.12.2008–6.01.2009; kuraatorid Jane Liiv, Saale Randaru, Siim Angerpikk, kujundaja Jane Liiv).
- **EHE RAHVUSLIK. Polümeersavist ehted rahvuslike mustritega** (2.–22.02; kuraator Terje Ennomäe, kujundajad Terje Ennomäe, Jane Liiv. Toetajad Eesti Kultuurkapital, Helmehaldjas, AS Vunder).
- **Eesti Rahva Muuseumi 100. aastapäeva kingitused** (15.–17.04).
- **Aeg puhkab. Puuetega Inimeste Koja aastanäitus** (26.–30.06; kuraator Virve Tuubel, kujundaja Lauri Tamm. Koostöös Tartu Puuetega Inimeste Kojaga).

- **Vanemaid seto esemeid ERMi kogudest – savi ja tekstiil** (15.09–17.12; kuraator Tiit Sibul, kujundaja Merike Tamm).
- **Aitataride jälg ajas** (30.10–1.11.; kuraatorid ja kujundajad Merle Randla, Merike Hirsnik, Laili Kuusma. Toetajad Eesti Käsitöö- ja Kodundusõpetajate Selts “AITA”).
- **Walk on the Wild Side. Culture and Young in Tartu; Two Linked Elements** (12.11.2009–30.03.2010; kuraator ja kujundaja Cindy Julien. Toetaja Euroopa Ühenduse programm Euroopa Noored).
- **Koolidevahelise võistlujoonistamise võistlustööde väljapanek** (3.12.2009–17.01.2010; kuraatorid Jane Liiv, Siim Angerpikk, Tiit Sibul, kujundajad Jane Liiv, Siim Angerpikk, Tiit Sibul. Toetaja AS Vunder).

Iga aasta detsembris on ERMi näitusemajas koolidevahelisel võistlujoonistamisel osalemas sadu noori. Fotol valmib Eesti saarte rahvarõivastest inspireeritud võistlustöö.

Foto: Anu Ansu. ERM Fk

Näitused: Vahetuvad näitused

Raadi

- **Minu klaas. Üle-eestiline õpilastööde konkurssnäitus** (27.09.2008–30.01.2009; kuraatorid Maie-Ann Raun, Sirje Madisson, kujundaja Maie-Ann Raun, koostöös ERMi Sõprade Seltsi ja Järvakandi Klaasimuseumiga).
- **Trükitud pildid ja kirjad. Eesti Rahva Muuseumi müürilehed ja plakatid siiberkapis** (6.04.2009–1.10.2010; kuraatorid Maris Jaagosild, Tiina Tael, kujundaja Jane Liiv).
- **Traditsiooniliste töövõtete tuba** (13.04–01.07; kuraatorid Kristel Rattus, Liisi Jääts, Ange Vosman, kujundaja Maarja Roosi. Toetajad Eesti Kultuurkapital, Hasartmängumaksu Nõukogu, Pärtli Paas OÜ, Tartu Kõrgem Kunstikool).
- **Ultima memoria – Viimane mälestus** (8.07–25.09; Olev Liivik, Mika Orava, kujundajad Margit Randmäe, Mika Orava. Toetajad Eesti muinsuskaitse ümarlaud, Eesti Ajaloomuseum, Eesti Kultuurkapital, Muin-

suskaitseamet, Tallinna Kultuuri-väärtuste Amet, Tartu Linnavalitsus).

- **Vana on uus – Aili Palmi setupitsiline keraamika** (26.09–30.11; kuraator Aili Palm, kujundajad Aili Palm, Jane Liiv. Koostöös ERMi Sõprade Seltsiga).

ERMi Postimuuseum

- **Rahvarõivad posti teel – margil ja postkaardil** (14.04–31.05; kuraator Helve Schasmin, kujundaja Merike Tamm. Toetajad ERMi Postimuuseumi Sõprade Selts, Helbe Liin).
- **Laulupidu postmargil** (18.06–30.08; kuraator Helve Schasmin, kujundaja Merike Tamm. Koostöös Ants Linnardiga).
- **Jutt pikk, Ats lühike ehk krihvlist digipliiatsini** (2.09.2009–17.01.2010; kuraator Aino Miilmets, kujundaja Merike Tamm. Koostöös Jüri Käosaarega).

Koomiksijoonistamise töötuba ERMi Postimuuseumi näitusel “Jutt pikk, Ats lühike ehk krihvlist digipliiatsini”. Juhendab Tartu Kunstikooli õppejõud Peeter Grossmann.

Foto: Arp Karm. ERM Fk

Näitused: Mujal Eestis

- **Eesti uhkus. Tehtud Eestis** (kuraatorid Riina Reinvelt, Eevi Astel, Maris Rosenthal, kujundaja Merike Tamm): 29.11.2008–31.01.2009 Narva Muuseum, 18.02–31.03 Eesti Põlevkivi galerii Jõhvis, 28.04–22.06 Sillamäe kultuurikeskus, 22.06–7.08 Kohtla-Järve Põlevkivimuuseum, 11.08–11.09 Toila vallavalitsuse Galerii, 29.09–28.10 Avinurme Kultuurikeskus, 2.–29.11 Mustvee Kultuuri-keskus.
- **EV 90 joonistusvõistluse tööd: Armastan Eestimaad** (kuraatorid ja kujundajad Jane Liiv, Merike Tamm. Toetaja MTÜ Kunstihariduse Ühing), 10.02–2.03 Tartu Linna- raamatukogu Ropka-Karlova harukogu.
- **Soomeugri ja samojeedi rahvad** (kuraatorid Svetlana Karm, Laur Vallikivi, kujundaja Jane Liiv): 17.–27.02 Saue Gümnaasium, 8.–30.10 Tallinna Ülikooli Akadeemiline Raamatukogu, 2.11–8.12 Rocca al Mare Kool.
- **Tuhande sammuga...** (kuraatorid Jüri Karm, Taavi Tatsi, kujundaja Elja Karm), 24.–28.03 Athena keskus (Tartu), 4.–19.04 Tartu Ülikooli ajaloo muuseum.
- **Nõukogulik lähetus ellu – noorte suvepäevad Eesti NSVs** (kuraatorid Ellen Värv, Terje Anepaio, Anu Järs, kujundajad Iir Hermeliin, Peeter Paasmäe. Toetaja Eesti Kultuurkapital), 5.05 –18.07 Järvamaa Muuseum.
- **Vana hea Tartu – tuttav ja tundmatu** (kuraatorid Jane Liiv, Tiit Sibul), 27.06–16.07 Tartu Infokeskuse koridorgalerii.
- **Eesti kunstiline tekstiil eile ja täna** (kuraatorid Vaike Reemann, Monika Järg (ETeKL). Koostöös Eesti Tekstiilikunstnike Liiduga. Toetaja Välisministeerium), 26.06 –2.08 Kohtla-Järve Põlevkivimuuseum.

Näitus Kéz-rá-tét – Käevarjud. Näitus Eesti kinnastest rändas 2009. aastal mitmel pool Ungaris ja jätkab reisimist Euroopas.

Foto: Arp Karm. ERM Fk

Näitused: Väljaspool Eestit

- **Elävä kansallispuuku – Kansallispuukuperinne Virossa – Elav rahvarõivas – Rahvariided Eestist** (kuraatorid Reet Piiri, Ellen Värvi, toetaja Eesti Saatkond Helsingis) 14.11.2008–26.04.2009, Soome, Turu, Turu Maakonnamuuseum.
- **Kéz-rá-tét – Käevarjud** (kuraator Reet Piiri, kujundaja Merike Tamm. Toetajad TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, Eesti Kultuurkapital, Välisministeerium), 26.03–30.04 Ungari, Budapesti Tekstiilimuuseum, 15.05–14.06 Ungari, Zalaegerszegy Göcseji Külamuuseum ja Soome-ugri Etnograafia Park.
- **Eestlane ja tema kiri** (kuraator Vaike Reemann, kujundaja Siim Angerpikk. Toetaja Eesti Kultuurkapital), 16.–27.06 Saksamaa Liitvabariik, Münster, Münsteri linnaraamatukogu.
- **Eesti kunstiline tekstiil eile ja täna** (kuraatorid Vaike Reemann, Monika Järg (ETeKL). Koostöös Eesti Tekstiilikunsti Liiduga. Toetaja Välisministeerium), 11.–29.08 Venemaa Etnograafiamuuseum, St. Peterburg.

Näitus „Eestlane ja tema kiri“ Münsteri linnaraamatukogus.

Foto: Siim Angerpikk. ERM FK

Programm: 2009

ERMi 2009. aasta programmi raamis muuseumi 100. aastapäeva tähistamine erinevate sündmustega üle Eesti. Programmis lähtuti ka 2009. aasta teema-aastatest – muuseumiaasta, innovatsiooniaasta ning ERMi algatatud kihelkondade piiride tähistamise ideest.

Programmi koostamisel lähtuti võimalusest pakkuda igale Eestimaa inimesele tegevust ning kaasalöömisvõimalust, mõeldes nii kõige väiksematele, noortele, täiskasvanutele kui ka vanemaealistele. Muuseumist on kujunenud arvestatav hariduskeskus ja partner alates lasteaeastast ja üldhariduskoolidest kuni täiskasvanuõppe ja spetsialistide koolitusteni. Programmi eesmärgiks oli vahendada kultuuripärandit ja siinse kultuuri erilist, andes võimaluse tundma õppida traditsioone ja nende tõlgendusi, pakkudes võimalust osaleda kunsti-, muusika-, filmi- jt üritustel.

Lisaks traditsioonilistele sündmustele ja aastaringsetele muuseumitundidele toimus näituste raames 5 eriprogrammi erineval tasemel huvilistele. Muuseum tajus selgelt huvi ja tähelepanu tõusu erinevate piirkondade kultuuripärandi tundmaõppimise vastu: külastajaskonnal oli suurem vajadus nõustamise ja rahvakultuurialaste teadmiste järele, rahvarõivaste ja piirkondlike materjalide tutvustamiseks toimus õpitubasid ja seminare. Lisaks jagasid XXV laulu- ja XVIII tantsupeo “ÜhesHingamine” eel ERMi tekstiili-, nahaja metallikonservaatorid Tartus ja Tallinnas praktilisi nõuandeid rahvarõivaste korrastamise ja hooldamise kohta. Lisaks kaheaastasele Rahvarõivakooli kursusele toimus projekt “Käsitööga tööle”, mille tegevuste kaudu said osalejad uusi teadmisi käsitööst kui loomemajanduse ühest olulisest valdkonnast ja võimaluse täiendada oma tootearenduse alaseid oskusi.

Rahvakultuuri ja -kalendri programmide, ekskursioonide ja muuseumiõppe kõrval pöörati suuremat tähelepanu erinevate kultuuride tutvustamisele. Maailmafilm festival, filmiõhtud ja kontserdid on aidanud tuua muuseumi uut publikut arutlema maailma rahvaste elu ja maailmavaate üle. Festivali ajal muuseumis liivamandalat ehi-

tanud Tiibeti mungad töid näitusemajja ligi 2000 külastajat.

ERMi Postimuuseumis valmisid uued näituste programmid ning toimus 18 üritust, teemadena käsitleti postiteenust, marke, paberit ja kirjutamist. Raadil toimusid suvehooajal regulaarsed pargiekskursioonid, avatud olid infopunkt ja näitused. Eriilmelised üritused toovad iga aastaga kokku üha enam huvilisi.

Lisaks ERMile toimus erinevaid sündmusi Tartus ja Tallinnas, Valgas, Elvas, Rakveres, Viljandis, Jõhvis, Setomaal, Mustvees, Moostes, Iisakul, Avinurmes, Toilas, Pärnjões ja Kaareperes. Olulisemad ERMi ürituste kaaskorraldajad on ERMi Sõprade Selts ja MTÜ Maailmafilm Ühing.

ERMi üritused 2009. aastal	
Toimus 818 erinevat ekskursiooni, programmi ja üritust	
Ekskursioonid	316
Muuseumiõppeprogrammid	111
Näitustega seotud üritused	64
Muuseumipedagoogilised üritused, loengud, seminarid, infopäevad	197
Rahvakalendri jm tähtpäevadega seotud üritused	90
Maailmafilm ja filmiõhtud	15
Kontserdid, etendused	10
Koostööüritused Tartu linnaga	15

Ürituste külastajad 2009. aastal	
Ekskursioonidel, programmidel ja üritustel osales kokku 44 000 külastajat	
Ekskursioonid ja ühiskülastused	5 000
Muuseumiõppeprogrammid	3 200
Näitustega seotud üritused	3 000
Üritused Postimuuseumis	3 000
Muuseumipedagoogilised üritused, loengud, seminarid, infopäevad	5 500
Rahvakalendri jm seotud üritused (sh Raadil)	15 500
Maailmafilm ja filmiõhtud	7 800
Kontserdid, etendused	1 000

Eesti Rahva Muuseum 100. aastapäev

Eesti Rahva Muuseumi 100. aastapäeva ettevalmistused algasid 2007. aastal, kui käivitus konverentsisari "Tee Eesti muuseumini". Konverentsidel arutati muuseumide rolli muutumise teemadel Eesti muuseumide tekkeloo algusest kuni kaasajani ning vaadati ERMi ajalukku.

Juubeli põhisündmused koondusid suures osas 2009. aasta 13.–15. aprillile, kui sellest sai osa kogu Eesti. 100. aastapäeva tähistamine algas rahvusvahelise konverentsiga "Rahvusmuuseumid – kultuurilise mitmekesisuse ja dialoogi ruum", avati juubelinäitus "Rahva Muuseum. ERM 100" ning tutvustati juubeliväljaandeid – artikl kogumikku "Eesti Rahva Muuseum 100 aastat" ning muuseumi esimese direktori Ilmari Mannineni 1927. aastal ilmunud raamatu „Eesti rahvariiete ajalugu“ uustrükki. Juubelipäevade keskmeks oli pidulik aktus TÜ aulas, kus esinesid ERMi direktor Krista Aru, Vabariigi President Toomas Hendrik Ilves, Riigikogu esimees akadeemik Ene Ergma, Tuglase Seltsi tegevjuhataja Juhani Salokannel Soomest ning pidukõnega Eesti Teaduste Akadeemia asepresident akadeemik Jüri Engelbrecht. Tartu Akadeemiline Meeskoor kandis esmakordselt ette muuseumi 100. aastapäevale pühendatud kooriteose "See väike maa" (viis Alo Ritsing, sõnad Leelo Tungal). Aastapäeva tähistamine jätkus piduõhtuga Vanemuise Kontserdimajas.

15. aprillil oli muuseum avatud kõigile külalistele. Lahtiste uste päeva "Väravad on valla!" raames olid avatud kõik ERMi hooned, ekskursioonid toimusid muuseumi arhiivides ja kogudes, ERMi näitusemajas, Veski tänava peahoones, Raadi mõisapargis ja ka Eesti Kirjandusmuuseumis. ERMiga koos tähistas oma 100. aastapäeva Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogu. Eesti Kirjandusmuuseumis avati näitus "ERMist võrsunud. AR 100 ja EKLA 80" ning anti väl-

ja kogumik "Varamu lummuses. Eesti Rahvuslik Arhiivraamatukogu 100".

Lisaks jäävad muuseumi juubelit meenutama koostöös sündinud projektid. Juubelisündmuste raames toimus esimene ajalooliste kihelkonnapiiride märgistamine Tartu-Maarja ja Võnnu kihelkonna piiril Luunja sillal. Eesti Pank andis välja hõbedase kodarraha, mille kujunduskonkursi võitis Eesti Kunstiakadeemia tudengi Liis Dvorjanski töö "Kiil". Eesti Post laskis käibele aastapäevämbriku ja margi, mille kujundas Vladimir Taiger ning mis valiti 2009. aasta kaunimaks margiks Eestis. Juba 2008. aastal oli alguse saanud ERMi juubelile pühendatud vaibakonkurss, mis toimus koostöös Tartu Kõrgema Kunstikooli ning Eesti Tekstiilikonstrikte Liiduga. Konkursi võitjaks kuulutati Anu Raua vaibakavand Kogujad. Juubelivaipa esitleti 24. veebruaril.

Juubeliaasta andis põhjuse vaadata tagasi ERMi ajalukku ja tähendusele Eestis. Paljude erinevate sünduste raames, mitmetes ajakirjanduses ilmunud eriartiklites, ajakirja Akadeemia ja ajalehe Sirp erinumbrites, uudistes, raadio ning televisiooni erisaadetes toodi muuseum kõigile lähemale. Juubelinädala jooksul loeti Vikerraadios järjejutuna ette katkeid ERMi tuntumate kaastöölise kogumispäevikutest. Laiahaardeline meediakajastus ja juubeli raames üle Eesti toimunud 189 sündmust muutsid sellest osasaajateks üle 30 000 inimese. Juubeliaasta lõpetati 4. detsembril Raadil toimunud etendusega "Tulevalgel tulevikku", mille käigus tehti publikule nähtavaks ERMi uue hoone piirid.

Juubeliürituste raames väljakuulutatud kogumiskampania "Kingi muuseumile päev oma elust!" raames kinkis muuseumile oma päeva üle 400 inimese. Muuseum sai teisigi häid kingitusi Eestist ja kaugemalt koostööpartneritelt ning meeldetuletuse, et ERM on ühiskonnas jõuks, mis hoiab inimlikke väärtusi.

Programm: 2009

Krista Aru esitleb ERMi 100. aastapäevaks välja antud Eesti Posti uut marki.
Foto: Merylin Suve. ERM Fk

Museumi 100. aastapäevaks Eesti Panga poolt välja antud kodaraha.
Foto: Merylin Suve. ERM Fk

Pidulik aastapäevaaktus TÜ aulas 14. aprillil 2009.

Foto: Merylin Suve. ERM Fk

Kihelkonnapiirid

14. aprillil, kui Eesti Rahva Muuseum tähistas 100. sünnipäeva, avas Eesti Vabariigi President Toomas Hendrik Ilves esimesed kihelkonnapiiride tähised Tartu-Räpina-Võru maanteel Luunja sillal – Tartu-Maarja ja Võnnu kihelkonna piiril.

Koostöös Maanteeameti, kohalike teedevalitsuste ja teemeistrite abiga, Kohanime-nõukogu, AS Regio ja mitmete teiste asutuste ja isikutega algas kaks aastat vältav tegevus, mille käigus paigaldatakse põhi-, tugi- ja kohalikele teedele Eesti ajalooliste kihelkondade piiritähised kõikides Eesti maakondades. Kihelkondade piiritähised märgiti pruunipõhjaliste siltidega ja 20. sajandi alguse seisuga. Aasta jooksul paigaldatai Lääne-Eestis 109, Põhja-Eestis 119, Ida-Eestis 80 ja Lõuna-Eestis 135 silti.

Kihelkonnapiirid on olulised oma kultuuriliste juurte tunnetamiseks ning olnud

eestlaste vana piirkondliku identiteedi aluseks. Haldusüksusena toimis kihelkond kuni Eesti Vabariigi algusaastateni, kui nende arv oli 13. sajandi 50lt tõusnud üle 100. Kihelkond on tänini eestlaste piirkondliku identiteedi aluseks, kogu vanema kultuuri-pärandi materjalid (keelemurded, rahvalaul, -luule, -rõivad jpm) Eesti Rahva Muuseumis, Eesti Kirjandusmuuseumis, Emakeele Seltsis ja mujal jagunevad kihelkondade järgi, mis on aidanud tuua kõige selgemalt esile rahvakultuuri paikondlikud erinevused. Kui kantakse rahvarõivaid, siis on tegemist mõne kihelkonna rahvarõivastega, keelemurded on pärit kihelkondadest.

Tutvustamaks kihelkondade kultuuri-pärandit algatas ERM maakonnalehtedes erinevaid kihelkondi tutvustavad artiklitesarjad ja erinevates Eestimaa piirkondades toimusid kihelkondade infopäevad.

Programm: 2009

Kihelkonnapäev Pärnajõe koolis. Põnevust pakub värskest AS Regio ja ERMi koostöös valminud kihelkondade kaart.

Foto: Anu Ansu. ERM Fk

Kihelkonnapiiri tähise avamine Luunja sillal, Võnnu ja Tartu-Maarja kihelkonna piiril 14. aprillil 2009. President Toomas Hendrik Ilves ja ERMi direktor Krista Aru koos Võnnu rahvariietes tantsijatega ansamblist "Kaera-Marid".

Foto: Arp Karm. ERM Fk

Programm: 2009

Ekspursioonid, muuseumiõpe

2009. aastal toimus püsinäitustele ja vahetuvatele näitustele ERMi näitusemajas, Raadil ja ERMi Postimuuseumis 316 ekspursiooni ligi 5000 külastajale. Püsinäituste baasil toimus 111 muuseumiõppe programmi ja tegevuskeskset õpituba kokku 3200 külastajale. Lasteaia- ja kooligruppidele ning peredele toimusid traditsioonilised eesti- ja venekeelsed programmid ning formaalharidust toetavad muuseumitunnid: Minu oma märk, Kirju-Mirju värviprogramm, Minu oma muuseum, Puidust ja puudest, Minu kodu on Eesti, Rehetare lapsed, Sünnipäev muuseumis ning programmid ERMi Postimuuseumis.

Lisaks toimus erineval tasemel muuseumiõppeprogramme, loenguid ja meistrikodasid koostöös Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu ja Sotsiaalministeeriumiga ning programmid erivajadustega lastele, erihooldusel noortele.

Suuremat tähelepanu pöörati 2009. aastal täiskasvanuõppele ning täiskasvanute täiendkoolitusele muuseumikeskkonnas. Korraldati regulaarseid giidide-tõlkijate koolitusi koostöös Tartu Ülikooli tõlkekeskusega, koostöös turundusosakonnaga loodi asutustele mõeldud õppe- ja meelelahutusprogramme.

Näituste programm

Kõigi suuremate vahetuvate näituste juurde kuulusid giidiekspursioonid ning -programmid koos teemat käsitlevate metoodiliste õppematerjalidega. Lisaks toimusid näituste ajal meistrikojad, seminarid, teemapäevad ja eriprogrammid, mis aitasid täiendada näituste temaatikat meelelahutusliku ja praktilise tegevusega. ERMi Postimuuseumis toimusid filateelia-, posti-, pliiatsi-, paberi- ja kaartide teemalised programmid ja esitlused. Koostöös ERMi Sõprade Seltsi, Tartu valla, Setu Käsitöökoja, Peipsi Koostöö-

Töötodad näitusel "Siga seebiks. Traditsioonilised töövõtted kaasajal".

Fotod: Kristjan Raba. ERM Fk

Programm: 2009

keskuse, teaduskeskusega AHHA, Eesti Rahvakunsti- ja Käsitöö Liiduga toimunud programmidest sai osa ligi 6 000 inimest.

Kalender ja tähtpäevad

2009. aastal toimus 90 rahvakalendri (vastlapäev, lihavõtted, jaanipäev, mihklipäev, mardipäev, kadripäev, jõulud) või teiste tähtpäevade (Eesti Vabariigi aastapäev, emakeelepäev, emadepäev, lastekaitsepäev, Eesti Vabariigi taasisesisvumispäev, isadepäev, August Pulst 120) temaatilist üritust – perepäeva, töötuba või meistrikoda. Kokku osales sündmustel ligi 15 500 inimest. Üritused said teoks koostöös paljude partneritega: ERMi Sõprade Selts, Eesti Kultuurkapital, Eesti Kultuurkapitali Tartumaa ekspertgrupp, Eesti Filmiarhiiv, Eesti Genealoogia Selts, Eesti Keele Kaitse Ühing, Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit, Eesti Tekstiilikunstnike Liit, Hasartmängumaksu nõukogu, Kaitseleidu Tartu malev, Tallinnfilm, Tartu linn, Tartu vald, Peipsi Koostöö Keskus, Vanemuise Selts, Ühendus Eesti Elulood.

Koostöö Tartu linna ja riiklike ürituste-programmidega

2009. aasta oli kuulutatud muuseumiaastaks, mille tähtsündmused koondusid Lõuna-Eestisse kevadkuudel. Üle-eestiliselt kujunes olulisemaks rahvusvahelise muuseumiöö tähistamine 16. mail. ERM tegi aasta jooksul koostööd paljude Tartu linna festivalide ning sündmustega kokku 15 korral, näiteks toimus muuseumis osa Tartu Hansapäevade, Tartu laulupeo, Tartu ettevõtlusnädala, kirjandusfestivali Prima Vista, interdistsiplinaarse avangardkultuuri festivali Eclectica, Tartu muuseumikuu, Tartu tudengite kevad- ja sügispäevade, Ungari filmipäevade, tarkusepäeva, Tartu jõululaada, ülemaailmse postipäeva ja Kuperjanovi tänava päeva programmist.

1. mail korraldati Raadi mõisapargis sukeldumisklubi Maremark kaasabil koristuspäev, kus puhastati Raadi järve ning selle ümbrust. Samal päeval toimusid Raadil Tee me ära! Minu Eesti mõttetalgud, kus arutleti kultuuripärandi säilitamise ja tutvustamise ning uute muuseumikülastajate leidmise teemadel.

Idamaride folklooriansambel Tšolga Šüdör (Põhjanaan, särav täht) Venemaa Sverdlovski oblasti Malaja Tavra külast. Mari sangari päeva tähistamine ERMis 30. aprillil 2009.

Foto: Arp Karm. ERM Fk

Programm: 2009

Kontserdid ja etendused

2009. aastal toimus 10 kontserti ja etendust koostöös H. Elleri nimelise Tartu Muusikakooli, August Pulsti õpistu ja Ameerika Ühendriikide Suursaatkonnaga, milles osales 1000 külalist. ERMi kontserdisarjas Tulevikumuuseumi häääl ja ka teistel kontsertidel sai kuulda soome-ugri rahvaste, indiaani, seto ja eesti rahvamuusikat. Lisaks oli või-

malik osa saada eksperimentaalsemat laadi sündmustest: John Grzinichi Eesti helimaastike projektist, Mari Kalkuni ja Tanel Kadalipu filmihelindustest ning H. Elleri muusikakooli lauluosakonna õpilaste etendusest "Aisimmai-ruudi ralla" (lavastaja Taisto Noor). Muuseumi juubeliaasta lõpetas tuleskulptuuride ning luule- ja muusikaetendus Raadil eesti näitlejate ja räpparite koostöös.

ERMi juubeliaasta lõpetamine 4. detsembril 2009 Raadil. Uue hoone piirid märgistati tuleskulptuuridega.

Foto: Anu Ansu. ERM Fk

Programm: 2009

Filmiõhtud

2009. aastal toimus 14 filmiõhtut koostöös MTÜ Maailmafilmi Ühingu, ERMi Sõprade Seltsi, Vanemuise Seltsi, Eesti Filmiarhiivi, Eesti-Tiibeti Kultuuriseltsi ja Himaalaja Kultuuride Seltsi, Ungari Instituudi, Tartu linna, Eesti Filmi Sihtasutuse, Tartu Ülikooli ja Soome Instituudiga. Visuaalne antropoloogia ja dokumentalistika eesmärgiks tuua lähemale maailma rahvaste kultuuride erilisust ning suurendada huvi antropoloogiliste filmide vastu.

Koostöös Eesti-Tiibeti Kultuuriseltsi ja Maailmafilmi Ühinguga toimusid 24.–28. märtsil Indias eksiilis asuva Lhodak Gaden Dhonnyilingi budistliku kloostris munkade loengud ja kontserdid. Eesti Rahva Muuseumi näitusemajas loodi Ravibuda liivamandala ning valmistati tiibeti traditsioonilisi võiskulptuure.

Tiibeti mungad valmistavad liivamandalat.

Foto: Merylin Suve. ERM Fk

Maailmafilmi festival 2009

2009. aasta Maailmafilmi festival, arvult kuues, toimus 23.–29.03 Tartus Athena keskuses ja Eesti Rahva Muuseumi näitusemajas. Festivali programmis oli dokumentaalfilme kogu maailmast. Tavapäraselt näidati kogenud režissööride töid kõrvuti filmidega, mis on nende autorite esimesed pääsukesed.

Eesti kultuuri huvilisele filmipublikule kujunes festivali üheks tähtsündmuseks Meelis Muhu dokumentaalfilmi “Kihnu pulm” linastus. Film jäädvustas vaatlevas stiilis kaks aastat tagasi peetud suure pulmapeo Kihnu saarel, mis tõi kokku terve Kihnu kogukonna.

Üheks läbivaks teemaks festivali filmiprogrammis olid naised, kelle suu läbi kõlas üldinimlik elukreedo: “elu tähendus ei seisne selles, et kõik on korras” (“Saarte naised”, rež Lotta Perttonella). Vaatajal oli filmidest võimalik üles leida ka mäng – mitte ainult mängud filmikeelega, vaid mängud, mida mängivad filmides kujutatud inimesed. Mängimine haarab kaasa, sest see pakub inimestele kõike seda, mida tavaline reaalsus otsekui ei suudaks pakkuda: rahulolu oma ettevõtmisest, selgeid eesmärke, võimalust olla koos inimestega, kes tekitavad häid tundeid, võimalust olla keegi teine või just vastupidi, olla sina ise.

Festivali programmis olid olulisel kohal küsimused väikeste kogukondade ja kultuuride ellujäämisest muutuvates ühiskondades. Kiirenev globaliseerumine ja läänelikud arusaamad ‘modernsusest’ sihivad põlisrahvaid, kelle olukorra eest võitlevate aktivistide töökspidamistesse on ilmunud uude kategooriana isolatsioon kui inimõigus.

Antropoloog ja filmitegija Lucas Bessire, kelle film kõneles 2004. aastal vabatahtlikust isolatsioonist loobunud ayrero indiaanlastest on rääkinud, et on teada, et paar ayrerode rühma peituvad endiselt tsivilisatsiooni eest. End valgete inimeste eest võsamaastikus varjates jooksevad nad kiiresti ja kaugele. Neil on omad arusaamad nende aladel elutsevatest inimestest, loomadest ja buldooseritest ning sellest, kuidas nendega

suhelda. Nad peidavad oma uriini koerte ja veoautode eest. Nad jahivad ning ründavad buldoosereid, lootes neid kahjutuks teha. Nad elavad vaikselt, suheldes vilede ning märguannetega. Sissetungijat märgates kaovad nende jalajäljed tihedasse võssa.

Sarnasele teemale vaatab otsa ka prantsuse filmitegijate ja antropoloogide film “Kool teel”, mis kõneleb küll hoopis teisest maailma paigast – Siberi lumisest taigast, kus karjakasvatatena rändlevad evengid on taas käivitanud rändkooli, mis tuleb nende juurde, selle asemel, et nad oma lapsed kaugesse internaati saadaksid, on tegelikult sarnane lugu ühe kogukonna elus olemise õigustest.

Vaatajaile jäi neid ja paljusid teisi Maailmafilmi programmi jõudnud filme vaadates üle mõtelda, kas liitumine tsivilisatsiooniga enamuse kehtestatud tingimustel on põlisrahvastele ainus võimalik lahendus ning kas metsast välja tulek tähendab isolatsiooni lõppu või veelgi suuremat eraldatust – näiteks loobumist oma esivanematega seotud minevikust.

Festivali kavas olid tavapäraselt ka eri-programmid. Seekord Maailmafilmi fookuses olnud Colette Piault on üks vanema põlvkonna tuntumaid antropoloogiliste filmide tegijaid Prantsusmaal, kes on teinud filme Lääne-Aafrikas, Prantsusmaal ja Kreekas. Oma filmides käsitles ta peamiselt agraarühiskonna temaatikat, keskendudes majanduslikele muutustele ja migratsioonile.

Eesti dokumentalistika eriprogramm käsitles 100. juubelit tähistavat Eesti Rahva Muuseumi ning selle filmistuudiot, mis nõukogude perioodil mitte ainult ei dokumenteerinud, vaid ka tootis filme. Esimesed etnograafilised filmid on tehtud “päris” 35 mm filmidele ning Eesti kõrval on eritähelpanu all olnud soome-ugrilased.

Festivali raames toimunud ümarlaul arengukommunikatsioonist, maailmaharidusest ja dokumentalistikast toodi kokku dokumentaalfilmitegijaid, kes on kaasa löönud erinevates kolmanda maailma arengubi programmides, või kelle filme on finantseerinud vastavad organisatsioonid. Ümarlauale kogunes ligi 70 huvilist, kellest suur osa olid kultuuriuurijad ning üliõpilased.

Programm: 2009

Lisaks filmiprogrammile olid festivali sidusprogrammideks fotonäitused ja heliruum. Näha sai ERMi fotokogu käsitlevat näitust "Tuhande sammuga..." (kuraatorid Jüri Karm ja Taavi Tatsi) ning Lennart Meri sünniaastapäeva puhul avati ERMi näitusemajas heliruum, kus sai tutvuda Meri filmide helilise poolega.

Koostöös Eesti-Tiibeti Kultuuriseltsiga võõrustas festival Tartus ka Tiibeti munkade delegatsiooni. Tänu kahes kohas toimumisele ja koostööle Eesti-Tiibeti Kultuuriseltsiga kogunes festivalile ja selle sidusprogrammidele kokku üle 7000 külastaja. Festivali põhiprogrammis linastus 41 filmi, sidusprogram-

mides näidati osaliselt või terviklikult veel 15 filmi. Toimusid kahe filmi esmaesitlused.

Festival sai teoks tänu toetajatele ning koostööpartneritele: Kultuuriministeerium, Eesti Filmi Sihtasutus, Eesti Kultuurkapital, Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakond ja Tartu Ülikooli kultuuriteooria tippkeskus. Samuti kauased koostööpartnerid, nagu Goethe Instituut, Iisraeli saatkond, Prantsuse Kultuurikeskus ning võtmepartnerid teenusepakkujate hulgas, nagu konverentsi- ja kultuurikeskus Athena ning disainistuudio Fraktal. Festivali korraldajad on tänulikud ka kõigile abistajatele, esmajoones festivali vabatahtlikele.

Maailmafilmi festival 2009.
Fotod: Kristjan Raba

ERMi Sõprade Selts: 2009

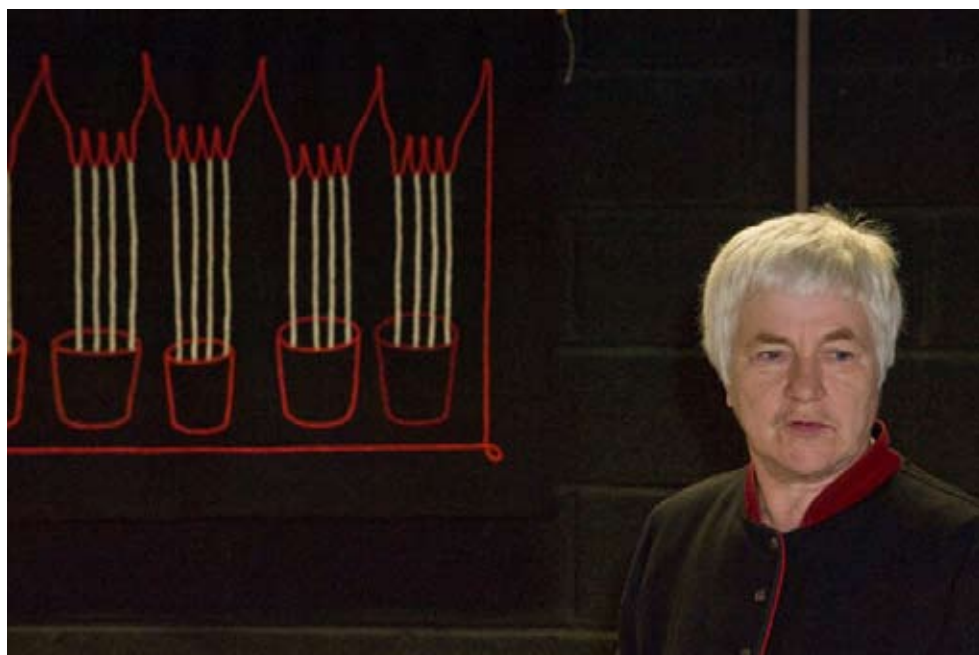
1994. aastal asutatud seltsi eesmärk on toetada ning aidata oma liikmete oskuste, teadmiste ja jõuga kaasa ERMi tegevusele. Seltsis on üle 1400 inimese Eestist ja väljastpoolt, peamiselt Rootsist, Kanadast, Austraaliast ja Saksamaalt. ERMi Sõprade Seltsi liikmeskond on läbilõige Eesti ühiskonnast – on vanu ja noori, on erinevate elualade esindajaid ministritest koduste pereemadeni, esindatud on mitmed Eestimaal elavad rahvused.

Seltsi juhib 7-liikmeline juhatus, mille esimees on 2007. aastast Tanel Linnus. Kord aastas toimub üldkoosolek. Seltsil on hästi toimiv osakond Tallinnas, mida aitab juhtida juhatus aseesimees Riin Alatalu. 2009. aastal toimus Tallinna Rahvaülikoolis 7 ERMi tegevust tutvustavat teabepäeva, kus räägiti välitöödest, muuseumi foto- ja filmikogudest ning tekstiilesemete säilitamisest. 2009. aastal toimusid lisaks ka teabepäevad Kaareperes ja 8 erinevas kohas Ida-Virumaal, koos ERMi rändnäituse “Eesti uhkus. Tehud Eestis” eksponeerimisega.

Viimasel aastal on süvenenud koostöö teiste kultuuriseltsidega ning oluline on

erinevate rahvusgruppide informeerimine ERMi tegevusest. Näiteks toimub koostöö Peipsiveere vanausulistega, ingerisoomlastega, ukrainlastega, venelastega, toetatakse Petseri eesti kooli ning käiakse koristustöödel Petseri luteri surnuaial. Aasta jooksul toimus seltsi liikmetele mitmeid õppereise Eestis (Piirissaar, vanausuliste külad, Lindora laati) ning Tšehhis ja Lätis.

2009. aastal töötasid ERMis vabatahtlikena mitmed seltsi liikmed, samamoodi aidatakse üle Eesti ERMi üritusi korraldada ja teadmisi levitada. 2009. aasta suveperioodil töötas vabatahtlikuna Raadi mõisa väravamajas üle 20 inimese (kokku ca 140 töötundi). Samuti olid seltsi liikmed vabatahtlikena abis arhiivis, raamatukogus, Postimuuseumis ja paljude ürituste korraldamisel. Seltsi korraldada on ERMi suurüritused Raadil (vastlapäev, jaanipäev ja mihkclipäev), millest võttis osa ligi 10 000 inimest. Lisaks otsitakse võimalusi teiste ERMi tegevuste toetamiseks. Sõprade Selts on avanud ERMi uue hoone fondi, kuhu on võimalik teha annetusi. 2009. aasta lõpuks oli väärtpaperiportfelli suurus üle 570 000 krooni.

2009. aastal valiti seltsi auliikmeks tekstiilikunstnik professor Anu Raud.

Foto: Alar Madisson

Vabatahtlikud muuseumis: 2009

ERMil on olnud tuhandetesse ulatuv toetus vabatahtlike kaasalööjate osas, mis on toimunud juba aastaid – kirjasaatjate ja pildisaatjate võrgu, postiloendi liikmete ja ERMi Sõprade Seltsi näol. ERMil on saanud oma toetajate ja sõprade toel olulist teavet arhiivi ja fotokogusse, sõbrad on aidanud korraldada üritusi ja kogunud raha uue hoone ehituse toetuseks. ERMil on oluline uuele sajale aastale vastu minnes üle vaadata senised osalemisvõimalused, et need oleksid kooskõlas vabatahtlike kaasamise hea tava ja kaasaegsete suundadega.

Uued suunad

2009. aastal alustas ERM osalemist Euroopa vabatahtlikus teenistuses, suuremat tähelepanu pöörati postiloendi liikmete ja sotsiaalmeedia kasutamisele inimeste kaasamises ning kaardistati vajadused ja võimalused praktikaks ERMis. Muuseumi kontekstis räägime neist kõigist kui vabatahtlikest, kuna ühel või teisel moel panustavad inimesed oma aja, teadmiste ja oskustega muuseumi tegevusse, saamata selle eest majanduslikku kasu. Kuigi abilisi on muuseumis vaja igas valdkonnas, oli oluline kaardistada ka põhjused, mis vabatahtlikke tegutsema motiveerib.

Olulisteks märksõnadeks 2009. aastal oli põhjalikum asutuses tegutsevate vabatahtlike kaardistamine, vajaduste ja rahulolu uurimine ning vabatahtlike soovidest lähtuva töö pakkumise planeerimine. Saavutamaks ülevaadet kõikidest kaasatud sihtgruppidest, tegid koostööd Sõprade Selts, ERMi personalijuht, kirjasaatjate võrgu esindaja ja kommunikatsioonijuht. Diskussioonidesse olid kaasatud kõigi osakondade esindajad.

Mida vabatahtlikud tegid?

Vabatahtlik Prantsusmaalt, Cindy Julien, oli ERMis 11 kuud vabatahtlikul teenistusel, veetes suurema osa oma ajast muuseumis. Ta jäädvustas filmilindile pea 25 tundi ERMi üritusi, juubeliaasta suuremaid ja väiksemaid sündmusi ning ka materjale Eestimaa erinevaist paigust. Talle endale oli suurimaks väljakutseks fotonäituse kureerimine.

Eriti olulised on vabatahtlikud abilised iga-aastaselt Maailmafilmide festivalil, mis oli ka prantslannast vabatahtliku eriliseks huviks. 2009. aastal aitas festivali toimumisele kaasa 28 vabatahtlikku.

Kolmandaks uudseks väljundiks vabatahtlikele oli sõprade kaasamine suvel Raadi mõisapargi väravamaja töösse. Vabatahtlikud aitasid jagada infot muuseumi, Raadi ja Tartu kohta ning müüsid näitusepileteid ja meeneid. Infopunktis töötanud inimesed jäid tööga väga rahule, see pakkus võimalust küllastajatega suhelda ja oma teadmisi jagada. Sõprade Seltsi abilised olid kohal ka vastlapäeva, jaanipäeva ja mihkkipäeva korraldamisel.

Aasta jooksul oli ERMis praktikante erinevatest kõrgkoolidest ja käidi ka töövarjuks. Näiteks aitasid TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia tudengid ehitada näitust "Siga seebiks. Traditsioonilised töövõtted kaasajal" ja koostada metoodilisi materjale. Muuseumipraktikal käidi ka giidide ja ürituste korraldajate juures ning säilitus- ja konserveerimisosakonnas. Muuseumile on oluline olla avatud tulevastele koostööpartneritele või miks ka mitte tulevastele töötajatele.

Vabatahtlikud muuseumis: 2009

Kõik vabatahtlikult panustanud pidasid oluliseks võimalust kaasa lüüa Eesti kultuuriloo uurimisel, hoidmisel või levitamisel ühel või teisel moel.

Võimalused osalemiseks Eesti Rahva Muuseumi tegevuses

Läbi aasta toimunud diskussioonide tulemusel ja koostöös Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskusega kaardistas muuseum oma pakkumised võimalikele vabatahtlikele. Huvilistel on võimalik muuseumi oma

soovidest ja ettepanekutest teavitada veebi kaudu: <http://www.erm.ee/vabatahtlik>. Samal aadressil leiab ERMi teemavaldkonnad, mis on pakutud vabatahtlikele: hooajalised tegevused Raadil, abistamine üritustel ja näitustel, tööd muuseumi kogudega, eksperthinnangud ja ERMi tegevuse tutvustamine.

Vabatahtlike panus on ERMile oluline, tuues muuseumi juurde avatud ja õpihimulisi inimesi, kes soovivad oma oskuste, aja ja teadmistega muuseumi tööle kaasa aidata, samas ise õppida ja uusi tutvavaid leida.

Cindy Julien Prantsusmaalt lõpetas oma vabatahtliku teenistuse ERMis näitusega "Walk on the Wild Side. Culture and Young in Tartu".

Foto: Merylin Suve. ERM Fk